

JPAL

July-2024

**JOURNAL OF
POLITICAL
ADMINISTRATIVE
AND LOCAL STUDIES**

E-ISSN: 2636-7823

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jpaljournal>

VOLUME: 7 ISSUE: 1
E-ISSN: 2636-7823

JULY 2024
<https://dergipark.org.tr/en/pub/jpaljournal>

**JOURNAL OF
POLITICAL
ADMINISTRATIVE
AND LOCAL STUDIES**

**SAKARYA
UNIVERSITY**

The Owner on Behalf of Sakarya University

Prof. Dr. Hamza Al
Sakarya University, Sakarya - Türkiye

Editor in Chief

Hale Biricikoğlu
Gender, Policy And Administration, Public Administration
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
haleu@sakarya.edu.tr

Assistant Editor

Ömer Faruk Köktaş
Public Administration, Political Science
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
ofkoktas@sakarya.edu.tr

Editorial Board

Abdulkadir Aksoy
Public Administration, Administrative History
Gaziantep University
Gaziantep -Türkiye
aaksoy@gantep.edu.tr

Erbay Arıkboğa
Local Governments
Marmara University
İstanbul-Türkiye
earikboga@marmara.edu.tr

Małgorzata Madej
Political Science, Political History, European Political
History
University Of Wrocław
Poland
malgorzata.madej@uwr.edu.pl

Muhittin Acar
Public Administration, Political Participation,
Governance
Hacettepe University
Ankara-Türkiye
acar42@hacettepe.edu.tr

Onur Türkölmez
History Of Political Thought Turkish Political Life
Political Sociology
Gaziantep University
Gaziantep-Türkiye
onurturkolmez@gantep.edu.tr

Ramazan Şengül
Public Administration, Local Governments
Kocaeli University
Kocaeli-Türkiye
ramazan.sengul@kocaeli.edu.tr

Tamás Szigetvári
Public Administration, International Economics
Pázmány Péter Catholic University
Macaristan
szigetvari.tamas@btk.ppke.hu

Veysel Eren
New Public Management, Strategic Management
Hatay Mustafa Kemal University
Hatay-Türkiye
veysel@mku.edu.tr

Section Editor (Political Science)

İrfan Haşlak
Political Movement, Political Theory And Political
Philosophy
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
haslak@sakarya.edu.tr

Köksal Şahin
Political Science, Constitutional And Political Theories
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
ksahin@sakarya.edu.tr

Section Editor (Administrative Sciences)

Musa Eken
Public Administration, Local Administrations
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
eken@sakarya.edu.tr

Ömer Faruk Köktaş
Public Administration, Political Science
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
ofkoktas@sakarya.edu.tr

Section Editor (Local Studies)

Halil İbrahim Aydınlı
Environment Policy, Urbanization Policies, Local Administrations
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
haydinli@sakarya.edu.tr

Technical Editor

Mustafa Lütfi Şen
Public Administration, Management Psychology
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
msen@sakarya.edu.tr

Secretariat

Fatma Zehra Balcı
Ecology, Sustainability And Energy
Sakarya University
Sakarya-Türkiye

Layout Editor

Mehmet Emin Çolak
Scientific Journals Coordinatorship
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
mehmetcolak@sakarya.edu.tr

Yakup Beriş
Scientific Journals Coordinatorship
Sakarya University
Sakarya-Türkiye
yakupberis@sakarya.edu.tr

Indexing

ASOS
indeks

Contents

Research Article

- 1 Demokrat Parti'nin Doğuş Teorileri ve Tipolojiler Bağlamında Analizi
Analysis of the Democrat Party Within the Context of Origin Theories and Party Typologies
Yunus Emre Aydın 1-13
- 2 Revisiting the Importance of the Organization of the Black Sea Economic Cooperation (BSEC)
in a Changing Regional and International Geopolitical Landscape
Hasan Altın 14-32

Book Review

- 3 Muhtarlık- Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Köy ve Mahalle İdaresi
Büşranur Bekman 33-38

Demokrat Parti'nin Doğuş Teorileri ve Tipolojiler Bağlamında Analizi

Analysis of the Democrat Party Within the Context of Origin Theories and Party Typologies

Yunus Emre Aydın

Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü, Sakarya,
Türkiye
yunusaydin@sakarya.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 16.04.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 02.07.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
03.07.2024

Öz: Bu çalışmada Demokrat Parti (DP), partilerin doğuş teorileri ve parti tipolojileri ölçütleri üzerinden değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile amaçlanan bahse konu partinin doğuş sürecini ve nasıl bir parti portresine sahip olduğunu ilgili ölçütlerle değerlendirerek daha iyi kavranmasını sağlamaktır. Bu noktadan hareketle şu sorulara cevap aranmıştır: "DP'nin doğuş sürecinde hangi faktörler etkili olmuştur? Bu faktörlerden yola çıkarak hangi doğuş teorileri ile açıklanabilir? Parti tipolojileri ölçütleri ile incelediğinde parti hangi parti tipleri ile açıklanabilir? Söz konusu bu sorulara cevap aranırken betimleyici metoda ve literatür araştırması yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda partinin parlamento içinden doğan bir parti olduğu ayrıca doğuş sürecinde hem meşruiyet hem de katılma krizinin katkısının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bulguların yanı sıra bir modernleşme dönemi partisi olduğu sonucuna ayrıca ulaşılmıştır. Parti tipolojileri açısından ise kitle ve kadro partisi özelliklerine birlikte sahip olduğu bununla beraber demokratik bütünleşme partisi tipolojisine yakın özelliklere sahip bir parti olduğu da söylenebilir. Son olarak taşıdığı özellikleri itibarıyla hepsini yakala partisi olduğu da değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Doğuş Teorileri, Parti Tipolojileri

Abstract: In this study, the Democrat Party (DP) is evaluated through the criteria of party emergence theories and party typologies. The aim of this study is to provide a better understanding of the birth process of the party in question and what kind of a party portrait it has by evaluating it with the relevant criteria. From this point of view, answers to the following questions were sought: "Which factors were effective in the birth process of the DP? Which theories of emergence can be explained based on these factors? When analyzed with the criteria of party typologies, which party types can we explain the party with? While seeking answers to these questions, descriptive literature research method was used. As a result of the research, it was concluded that the party was born from within the parliament, that both the crisis of legitimacy and the crisis of participation contributed to its emergence, and that it is a party of the modernization period. In terms of party typologies, it can be said that it has the characteristics of a mass and cadre party together, but it is also a party with characteristics close to the democratic integration party typology. Finally, it can be evaluated that it is a catch-all party in terms of its characteristics.

Keywords: Democrat Party , Emergence Theories, Party Typologies

Extended Abstract

Political parties have become the main element of the political system in countries shortly after their emergence. This situation has led researchers to devote more work and study to them. The first studies to emerge at this point were the emergence theories. The first of these theories is institutional theory. This theory, proposed by Duverger, analyses the relationship between the birth of political parties and parliament. Another theory of emergence is the crisis theory. This theory emphasises the effect of social crises on the emergence of political parties. The final theory is modernisation theory. This theory examines the effect of modernisation in society on the emergence of parties.

When analysed through the institutional theory, the DP can be included in the class of parties that emerged from within the parliament. The economic difficulties that began with the Second World War and some authoritarian steps taken by the government in response to these difficulties led to the emergence of opposition movements within the party. This opposition grew and strengthened over time. As a result of the opposition, Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan and Fuat Köprülü founded the Democratic Party on 7 January 1946 (Haytoğlu, 1997:52-53).

Another theory of emergence is the crisis theory. Crisis theory consists of three sub-headings. These are legitimacy crisis, integration crisis and participation crisis (Dursun, 2004:256).

It would not be wrong to say that the legitimacy crisis contributed to the process of establishing the DP. The reasons for this are as follows. First, although the country was governed by a republic, the one-party system did not offer people a choice. In addition, the economic crisis that worsened with the Second World War and the bribery and corruption that accompanied it are some of the problems that weakened the party's legitimacy in the eyes of the public. In addition, the harsh and oppressive approach to governance that manifested itself from time to time caused the CHP to have a legitimacy problem.

The second theory of the crisis is the crisis of participation. Applying this theory to the DP, it can be said that this crisis also contributed to the birth of the party. This is because the CHP, the single-party government of the time, not only stayed in power but also drew the boundaries of what kind of ideology, political culture and understanding the people who would govern the state should have. By excluding people and groups outside these boundaries from the administration of the country, it adopted an understanding of administration dominated by people who were not of a single mould.

It is not possible to explain the birth process of the DP with the integration crisis theory. This theory does not fit the DP because the DP has a party concept that appeals to all segments of the country rather than protecting the rights and interests of a single group.

If the DP is analysed in terms of modernisation theory, which is the proponent of emergence theories, it is concluded that it had an impact on the birth of the DP. Especially with the establishment of the republic, Turks who formed an influential middle class wanted more share in Turkish politics as they became stronger (Sivriş, 2019:179). This desire for a larger share was effective in the process of establishing the DP.

Another theory used in the study of political parties is party typology. The first of these is the typology of "cadre" and "mass" parties. When the DP is evaluated through Duverger's typology, it can be said that it embodies the characteristics of both typologies. It can be argued that the DP, especially in the first period of its existence, presented an image closer to the characteristics of a cadre party. The fact that it was founded under the leadership of an elite group of individuals, that it was ideologically weak, that the sense of discipline within the party was weak especially in the early period, that it was financed by certain wealthy individuals, and that it adopted a decentralised approach in its early years constitute the characteristics of the DP as a cadre party.

The Democratic Party had some mass party characteristics during its founding process, but it can be said that it moved closer to the mass party typology as it lost some of its cadre party characteristics over time. The first mass party characteristic that has existed since its foundation is the party organisation. It can be observed that it carried out intensive activities outside the election periods. Over time, however, the cadre party characteristics were eroded and mass party characteristics emerged. The most important of these are the increase in centralisation and party discipline. As a result, it can be said that while in the period before coming to power the party presented an image closer to that of a cadre party, over the years it has taken on more mass party characteristics.

If the DP is evaluated according to Sigmund Neumann's typologies of "representation and integration parties", it can be said that while it had the characteristics of individual representation parties in terms of its founding values, it began to take on the characteristics of a social integration party over time and especially after it came to power. The DP, which over time became a social integration party, can be evaluated as a democratic integration party from the perspective of democratic integration and totalitarian integration parties.

The last party typology with which the DP will be evaluated is Otto Kircheimer's "catch-all parties". When the DP is evaluated according to this typology, it can be seen that it has all the characteristics mentioned above. The party has a political understanding that appeals to all segments of society. It has not confined itself to a particular ideological boundary. In terms of the above characteristics, the DP can be seen as an example of a "catch-all" party.

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti, birden fazla kez denediği çok partili hayata geçme denemesini 1945 yılında nihayete ulaştırmıştır. 1924 tarihinde kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (TCF) bu amaç doğrultusunda kurulan partilerden biridir. Ancak parti kurulduktan bir yıl sonra kapatılmış ve arzu edilen sonuca ulaşamamıştır. Bir diğer deneme ise 1930 yılında Atatürk'ün de desteği ile kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) ile gerçekleşmiştir. Atatürk'ün talimatıyla kurulmasına karşın parti kurulduktan üç ay sonra kapatılmıştır. Bu iki deneme sürecinde meydana gelen toplumsal olaylar ve halkın bu sürece hazır olmadığı düşüncesi kapatılma gerekçeleri olarak ileri sürülmüştür. Böylelikle çok partili hayata geçiş denemesi son deneme olan 1945 yılına kadar ertelenmiştir. 1945 denemesi nihai hedefe ulaşılan son deneme olmuştur. Bu başarılı denemenin ana unsurlarından olan DP, siyasal hayatımızdaki önemi kayda değerdir.

DP'nin de içinde yer aldığı siyasal partiler ortaya çıkışları itibariyle Türkiye Cumhuriyeti demokrasi tarihinin en önemli kurumlarından biri haline gelmiştir. Özellikle genel oy ilkesinin dünyada kabul kazanmaya başlaması ile birlikte birey ve grupların siyasi fikirlerinin ülke yönetiminde temsil edilmesinin ana güzergahı bu kurumlardan geçmeye başlamıştır. Siyasi partilerin artan bu önemi siyaset bilimcileri bu kurumlar üzerinde daha büyük bir dikkatle durmaya itmiştir. Bu doğrultuda bazı bilim insanları siyasi partilerin kökenlerinin, doğuş süreçlerinin ve farklılıklarının daha iyi anlaşılabilmesi için çeşitli kuram ve teoriler öne sürmüşlerdir. Bu doğrultuda siyasal partiler; doğuş teorileri, parti tipolojileri ve partilerin kurumsallaşma ölçütleri bakımından sınıflandırılmıştır. Söz konusu bu ölçütlerden olan doğuş teorileri ve parti tipolojileri kullanılarak DP'nin açıklanması bu çalışmanın ana amacıdır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak partinin tarihsel sürecinden ve öneminden bahsedilecek daha sonra doğuş teorileri kullanılarak partinin doğuş temellerinin nereye dayandığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Son olarak parti tipolojileri yardımıyla partinin bir röntgeni çekilerek daha iyi kavranmasına çalışılacaktır.

1. Demokrat Parti'nin Tarihsel Süreci

Türkiye Cumhuriyeti devleti 1946 yılında kurulacak Demokrat Parti'ye kadar çok partili hayata geçememiştir. DP'nin kuruluşuna kadar Türkiye iki defa çok partili hayata geçiş denemesi gerçekleştirmiştir. Bu denemeler sırasıyla 1924 ve 1930 yıllarında gerçekleşmiştir. 1924 yılında ana aktör TCF iken 1930 yılında ana aktör SCF olmuştur. Çok partili hayata geçiş amacıyla kurulan bu partiler çeşitli neden ve gerekçelerle kısa süre içinde kapatılmış ve söz konusu iki denemeden de arzu edilen sonuç elde edilememiştir. 1945 yılındaki üçüncü ve son deneme başarı olmuş ve Türkiye bu tarihten sonra çok partili düzene geçmiştir.

1945 yılında tekrar çok partili düzene geçişin denenmesinde ve DP'nin kuruluşunda etkili olan birden fazla iç ve dış etken mevcuttur. Söz konusu etkenlerin en önemlilerinden biri II. Dünya Savaşı'nın dünya düzeninde yarattığı büyük değişimlerdir. Bunların içinde kayda değer öneme sahip olanlarından biri savaş sonucu faşist devletlerin yıkılması ile birlikte demokratik ve liberal devlet anlayışının dünyada güçlenmesi gösterilebilir (Akkaya, 2011:45). Bu yeni dünya düzeninin dışında kalmak istemeyen Türkiye bu amaçla bazı demokratik adımlar atma gereği duymuştur. Bu istek çok partili hayata giden yolun kaldırım taşlarından bir tanesini olmuştur.

Bu yeni dünya düzenine yani bir diğer deyişle Batı demokrasilerine Türkiye'nin yaklaşma arzusunu arttıran bir başka faktör ise Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) savaşın bitmesiyle birlikte ortaya çıkan Türkiye yönelik beklentilerdir. Savaştan kısa bir süre sonra Sovyetler, Türkiye'den kabul görmesi ihtimal dahilinde gözükmeyen üç istekte bulunmuştur. Bular; Kars ve Ardahan'ın kendilerine geri verilmesi, Boğazlarda kendilerine deniz ve kara üssü sağlanması ve son olarak Boğazlar sözleşmesinin iki ülke arasında müzakere edilmesidir (Sıvış,2019: 57-58). Bu talepler karşısında kendini güvensiz bir ortamda hisseden Türkiye, Batı ile ilişkilerini güçlendirerek Sovyetler Birliği'ne karşı bir destek arayışına girmiştir. Bu amaç doğrultusunda Türk Hükümetinin attığı adımların başında çok partili düzene geçmek yer almıştır.

Çok partili düzen ve bunun sonucunda Demokrat Parti'nin kurulmasının nedeni sadece dış faktörler değildir. Bu sürecin gelişiminde iç faktörler de önemli bir yer teşkil eder. II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte dünyanın hemen hemen her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de çok büyük ekonomik sıkıntılar yaşanmıştır (Teksoy, 2010: 17). Bu ekonomik sıkıntıların yanı sıra savaşın getirdiği güvensizlik ortamının zaten sınırlı olan özgürlükler alanının daha da sınırlandırılmasına neden olduğu söylenebilir (Akıncı ve Usta, 2015: 48). Bir diğer iç faktör uzun yıllardır devam eden CHP iktidarına karşı olan halk içindeki usanmışlıktır. Bu durum özellikle ekonomik kriz gerekçe gösterilerek yürürlüğe konulan Toprak Mahsulleri Vergisi, Varlık Vergisi ve Yol Vergisi gibi uygulamalarla beraber daha da artmıştır (Sancaktar, 2012: 41-42).

İç ve dış nedenler ile birlikte CHP içinde parti içi muhalif söylemlerin arttığı söylenebilir. Parti içinden ilk muhalif ses ise ileride DP'nin kurucuları arasında olacak ve bu hareketin ortaya çıkmasında öncü rolü üstlenen Celal Bayar'dan gelmiştir. 1944 yılında Celal Bayar'ın bütçe görüşmelerinde yaptığı hükümet eleştirisi ile başlayan muhalif hareket sırasıyla Çiftçiyi Topraklandırma Kanuna karşı Adnan Menderes'in başını çektiği muhalefet ve son olarak Demokrat Parti'yi kuracak dört ismin hazırladığı ve daha demokratik bir yönetim anlayışı talep eden Dörtlü Takrir ile birlikte kendini belli etmiştir (Akıncı ve Usta, 2016:283). Dörtlü Takrir sonucu ilk olarak CHP milletvekilleri de olan Adnan Menderes ve Fuat Köprülü ihraç edilmiş daha sonra ise onları savunan yazılar kaleme aldığı için Refik Koraltan ihraç edilmiştir. Bu ihraçlardan sonra Celal Bayar ise ilk önce vekillikten daha sonra CHP'den istifa etmiştir (Şahin ve Tunç, 2015:39-41). Bu istifa ve ihraçlar sonucu bu dört isim bir araya gelerek 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurmuşlardır.

DP, kuruluşunun ardından açıkladığı parti programı ve ideolojisi nedeniyle pek çok eleştiriye maruz kalmıştır. Bu eleştirilerin başında DP'nin CHP'ye karşı kurulan bir parti olmasına karşın parti programında herhangi bir fark söz konusu olmadığıdır (Sıvış, 2019:261-262). Bu eleştirilerin kısmen de olsa haklılık payı vardır. Ancak CHP'den ayrıldığı önemli noktalar da yok değildir. DP, CHP'nin ana ilkeleri olan altı temel ilkeye parti programında yer vermiştir. Ancak bu ilklerden ikisi olan devletçilik ve laiklik ilkeleri açısından yorum farkı söz konusudur. DP'nin devletçilik anlayışına göre devletin asıl amacı şahsi teşebbüslere öncülük etmek ve onların yolunu açma faaliyeti olarak değerlendirilmiştir (Aslan, 2014:11-12). Laiklik anlayışı ise laikliğin din karşıtlığı olmadığı ve dini değerlere karşı daha hoşgörülü bir anlayışın benimsenmesi gerektiği DP programına yansımıştır (Karabulut, 2019: 227-228). Parti programlarındaki ana farklılığı bu iki ilkenin oluşturduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra

demokrasinin güçlendirilmesi, grev hakkı, sosyal adalet, gizli oy, serbest seçim ve temel hak ve hürriyetler üzerinde de durulmuştur.

Demokrat Parti katıldığı ve açık oy-gizli sayım ilkesinin geçerli olduğu 1946 genel seçimlerinde CHP'nin hile yaptığı iddialarına rağmen 3,2 oy oranı ile 465 vekilin 61'ini kazanmıştır. Bir sonraki genel seçim olan 1950 seçimlerinde ise gizli oy-açık sayım ilkesi benimsenmiştir. Bu seçimlerde ise DP, %55,2 oy oranı ile 487 milletvekili koltuğunun 416'sını kazanarak iktidar olmuştur. İktidarı kazanan DP cumhurbaşkanı olarak Celal Bayar'ı başbakan olarak ise Adnan Menderes'i seçmiş, bu ikili 27 Mayıs 1960 darbesine kadar bu koltuklardan hem partiyi hem iktidarı yönetmişlerdir. DP katıldığı diğer iki genel seçim olan 1954 ve 1957 seçimlerinde sırasıyla %58,4 ve %48,6 ile tekrar iktidar olmuştur (YSK, 2022).

DP'nin ilk dönemi olan 1950-54 yılları arasında ülke hızlı bir büyüme ve zenginleşme dönemi yaşamıştır. Özellikle Marshall Planı çerçevesinde yapılan yardımlar ile birlikte tarımda başlayan makineleşme tarımsal üretimi ve verimliliği arttırmış bunun yanı sıra DP'nin gerçekleştirdiği altyapı yatırımları bu süreci daha da hızlandırmıştır (Arslan, Çağrıcı ve Albayrak, 2017:840). Bu ilk dönem sonunda halkın refah seviyesindeki hızlı artış 1954 seçimlerine yansımıştır.¹

1954-57 dönemi boyunca devam eden kuraklık ekonomiye olumsuz yansımıştır. Ekonominin büyük bir bölümü tarıma dayanan Türkiye'de yaşanan kuraklıklar verimi çok düşürmüş bir önceki dönem buğday ihraç eden ülke bu dönemde buğday ithal etmek zorunda kalmıştır (Eroğlu, 2019:1 95). Ekonomideki bu olumsuz durum karşısında parti içinden ve dışından artan tepkileri yeterince itidal içinde karşılayamayan DP yönetimi çeşitli baskı araçları kullanarak bu eleştirilerin önünü almaya çalışmıştır. Bu baskı yıllar geçtikçe artmış ve 18 Nisan 1960'ta muhalefet ve basın faaliyetlerini incelemek amaçlı kurulan ve sadece DP'li vekillerden oluşan Tahkikat Komisyonu DP'nin sonunu hazırlamıştır (Teksoy, 2010:176-176).

Tahkikat Komisyonunun kurulmasından kısa bir süre sonra 27 Mayıs 1960'da DP hükümeti darbe ile hükümetten indirilmiştir. DP'nin daha demokratik bir ülke için yola çıkmasına karşın zaman içinde bunun aksi bir anlayış benimsemiştir. Bu geriye gidişin temelinde DP'nin içinden çıktığı siyasi kültür, iktidar ve muhalefetin birbirlerine karşı olan tahammülsüzlüğü ve devlet idaresinde etkin güçlerinden olan askeri vesayete karşı olan güvensizlik ön plana çıkan faktörler olduğu söylenebilir. DP'nin kuruluş amacından epeyce sapmış ve bu süreç içinde otoriterleşme eğilimi gösterse de bir iktidarın askeri bir darbe ile yönetimden indirilmesi tasvip edilemez. Darbe sonrası yargılanan ve bu yargılama sonucu idam edilen Adnan Menderes, demokrasi tarihimizde siyasi bir sembol olarak yerini almıştır.

DP, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde özellikle çok partili hayata geçiş sürecinin ana aktörlerinden biri olmuştur. Her ne kadar iktidarı bir darbe ile sona ermiş olsa da Türkiye demokrasisi açısından açtığı yol büyük öneme sahiptir. DP öncesi çok partili siyasi hayat için partiler kurulmuş olsa da bu süreç bir şekilde sekteye uğramıştır. DP, bu sürecin başlangıcındaki önemli bir aktör olması ile birlikte seçimle iktidara gelerek Türk demokrasisi adına milat olacak bir sürecin de fitilini ateşlemiştir. DP döneminde ve sonraki dönemlerde her ne kadar darbeler ve hükümetlere çeşitli müdahaleler yapılmış olsa da DP, Türkiye içinde ve dışında yaşayan herkese Türkiye'de seçimle iktidarların değişebileceğini göstermiştir. DP'nin iktidar olduğu 1950'li seçimleri ile başlayan sandığa güven, sınırlı sayıda gerçekleşen aksaklıklar dışında günümüzde hala devam ettiği söylenebilir.

---

¹ Türkiye'de 1950 yılında kişi başına düşen milli gelir 166 dolarken 1954 yılında bu rakam 245 dolara yükselmiştir (TCCB Strateji ve Bütçe Başkanlığı).

2. Demokrat parti ve doğuş teorileri

Siyasi partiler günümüzde insanların siyasal karar alma süreçlerine dahil olmaları ve yönetimde söz sahibi olmalarının en önemli araçlarıdır. Demokrasinin bu vazgeçilmez aracı olan siyasi partileri La Palombara ve Weiner dört kriterle açıklamaya çalışmışlardır. Bunlar; sürekliliği olan kurumsal örgüt, ülke çapında kalıcı örgütsel ağ, siyasal iktidarı ele geçirme amacı ve son olarak halkın desteğini alma arzudur (Sancaktar, 2012:32-33).

Söz konusu kriterlere uyan ilk parti örnekleri 19. yy Batı Avrupa'sında ve ABD'de görülmüştür (Heywood, 2015:280). Bu siyasal partilerin ortaya çıkmasındaki ana faktörler ise burjuva sınıfının güç kazanması, sanayileşme ve kentleşme olmuştur. Siyasal partilerin ilk örnekleri genel oy ilkesi kabul edilmediği dönemlerde parlamento içindeki gruplaşmalar sonucu ortaya çıkarken genel oy ilkesi ile beraber parlamento dışından da kurulmaya başlanmıştır (Kapani,2020:175).

Siyasi partiler ortaya çıktıktan kısa süre sonra ülkelerdeki siyasal sistemin ana unsuru haline gelmişlerdir. Bu durum araştırmacıların onlar üzerinde daha yoğun mesailer harcamasına ve çalışmalar yapmasına neden olmuştur. Söz konusu ilk araştırmalar partilerin hangi nedenlerle ortaya çıktığı üzerine yapılmıştır. Bu noktada ortaya çıkan ilk çalışmalar doğuş teorileri olmuştur. Doğuş teorilerinden ilki kurumsal teoridir. Duverger tarafından ortaya atılan bu teori siyasal partilerin doğuşu ile parlamento ilişkisini incelemektedir. Diğer bir doğuş teorisi kriz teorileridir. Bu teoride ise toplumsal krizlerin siyasal partilerin ortaya çıkmasındaki etkisi üzerinde durulmaktadır. Son teori ise modernleşme teorisidir. Teori, toplumda meydana gelen modernleşmenin partilerin doğuşu üzerindeki etkisini incelemektedir.

Bu teorilerden ilki olan Duverger'in kurumsal teorisi siyasal partileri parlamento içinden mi yoksa dışından mı doğduğu üzerinden değerlendirilmektedir. Parlamento içinde doğan partilerde parlamento üyeleri zaman içinde ortak düşünce ve çıkar doğrultusunda gruplar oluşturmuşlardır. Bu gruplar özellikle genel oy ilkesinin benimsenmesi ile birlikte halkın desteğini elde etmek için örgütlenmeye başlar ve ilerleyen süreçte ise bu gruplar siyasi partiye dönüşür (Duverger, 1993:16). Parlamento dışında doğan partiler ise parlamento içinde temsil edilmeyen ve merkezîyetçi yapının karşısında konumlanan grupların bir araya gelerek oluşturdukları partilerdir. Bu partiler ziyadesiyle sendikalar, köy dernekleri, dinsel cemaatler ve fikir grupları etrafında konsolide olur ve siyasi partiye dönüşürler (Duverger, 1993:23). Parlamento içi kurulan partiler daha esnek, parti disiplini ve ideolojik yönden zayıfken parlamento dışı partiler sert bir disipline, ideolojik anlayışa ve katı bir hiyerarşik yapıya sahiptir (Kapani, 2020:176). Dünyada parlamento içi partilere örnek olarak ABD'nin başlıca partileri olan Demokrat Parti ve Cumhuriyetçi Parti verilebilirken parlamento dışına ise İngiltere'deki İşçi Partisi verilebilir.

DP, kurumsal teori üzerinden incelediğinde parlamento içinden doğan partiler sınıfına dahil edilebilir. II. Dünya Savaşı ile başlayan ekonomik sıkıntılar ve bu sıkıntılarla beraber hükümetin attığı bazı otoriter adımlar parti içinde muhalif hareketlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlk muhalif adım 1944 yılında gerçekleştirilen bütçe görüşmelerinde Celal Bayar'ın hükümetin ekonomik politikalarına yaptığı eleştiriler ile başlamıştır. Bu muhalefet zaman geçtikçe artmaya ve güçlenmeye devam etmiştir. Bu kez 1945 yılında yapılan görüşmelerde bütçeye itiraz eden milletvekili sayısı beşe yükselmiş ve bu beş vekilden dördü olan Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü aynı yılın haziran ayında yayınladıkları Dörtlü Takrir ile partiden koparak 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'yi kurmuşlardır (Haytoğlu, 1997:52-53). Parlamento içi doğan partileri tam manasıyla karşılayan bir parti olan DP, ilk önce parlamento içinde ortak görüş ve amaçlar etrafında gruplaşmış daha sonra bunu CHP'den koparak bir siyasal partiye dönüştürmüşlerdir.

Doğuş teorilerinin bir diğeri ise kriz teorileridir. Bu teori partilerin doğuşunu toplumsal hayatta yaşanan krizlerle bağlantılandırmaktadır. Bir başka deyişle siyasal partiler toplumda ortaya çıkan krizlere karşı bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Kriz teorisi üç alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; meşruluk krizi, bütünleşme krizi ve katılma krizidir (Dursun, 2004:256).

Bunlardan ilki olan meşruluk krizine göre ülkede var olan iktidar toplum tarafından sorgulanıyor veya kimin iktidar olacağı üzerinde bir belirsizlik söz konusu ise burada bir meşruluk krizinden söz edilebilir (Dursun, 2004:257). Buradan yola çıkarak DP'nin kuruluş sürecinde meşruluk krizinin katkısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun nedenlerini ise şu temellere dayandırılabilir. İlk olarak ülke cumhuriyet ile yönetilmesine karşın tek parti rejimi nedeniyle insanlara farklı bir tercih sunulmamaktadır. Bu durum CHP iktidarının meşruiyetini zayıflatmaktadır. Bununla birlikte II. Dünya Savaşı ile beraber artan ekonomik kriz ve bu süreçte yaşanan rüşvet ve yolsuzluklar partinin halk nezdindeki meşruiyetini zayıflatan sorunlardan bazılarıdır. Ayrıca zaman zaman kendini gösteren sert ve baskıcı yönetim anlayışı yine CHP'nin bir meşruiyet sorunu yaşamasına neden olmuştur. CHP'nin içinde bulunduğu bu meşruiyet krizi DP'nin ortaya çıkmasında ve halktan büyük destek görmesindeki ana etkenlerden biri olarak gösterilebilir.

Kriz teorilerinden ikincisi ise katılma krizidir. Burada söz konusu olan bir ülke içinde iktidarın politikalarına uymayan ya da o iktidar tarafından yönetime katılması meşru görülmeyen belli bir grubun ya da bireyin ülke yönetiminden dışlanması suretiyle meydana gelen krizdir (Dursun, 2004:257). Bu kriz nedeniyle ülke yönetiminde yer alamayan kesimler bir araya gelerek parti oluşturmaktadır. Bahsedilen bu kriz teorisi DP'ye uygulandığı zaman partinin doğuş sürecinde bu krizin de katkısı olduğu söylenebilir. Şöyle ki dönemin tek parti iktidarı CHP, sadece iktidar olarak kalmamış devleti yönetecek kişilerin nasıl bir ideolojiye, siyasal kültüre ve anlayışa sahip olması gerektiğinin sınırlarını da çizmiştir. Bu sınır dışında kalan kişi ve grupları ise ülke yönetiminden dışlayarak tek bir kalıptan çıkmış kişilerin hakimiyetinde bir yönetim anlayışı benimsemiştir. Bu katılım krizi nedeniyle ülke yönetiminde yer alamayan kesimler DP'nin kuruluş aşamasında ve sonrasında aktif olarak yer almıştır. 'Yeter! Söz Milletindir!' parolasıyla yola çıkan DP'nin kuruluş nedenlerinden biri de bu katılma krizidir (Eroğlu, 2019:71). Öyle ki seçilen CHP'li vekiller toplumun dar bir kesiminden gelirken DP vekilleri daha geniş bir kesime hitap etmektedir. Örneğin 1950 seçimlerinde seçilen CHP'li vekiller genel itibarıyla asker ve bürokrat kökenliken DP'li vekiller içinde bugüne kadar mecliste neredeyse hiç temsil edilmemiş çiftçi, esnaf, sanayici, serbest avukat ve doktorlar bulunmaktaydı (Arslan, 2005:60-61). Bu katılma krizinin DP'nin oluşumunda ne kadar önemli bir yer teşkil ettiği partinin ilk büyük kongresinde görülmüştür. Toplumun her kesiminden insanın katıldığı ve isteyenini istediğini söylediği bir kongre gerçekleşmiştir. Örneğin Kongre'ye hitap etmek için kürsüye çıkan Konya delegesi Himmet Ölçmen'in konuşması gereğinden fazla uzayınca Başkan tarafından konuşmasını toparlaması istenmiştir. Bu uyarı üzerine delege üyeleri "istediğin gibi konuş, şimdiye kadar söyleyemeyen milyonlar namına konuş. Sabaha kadar istersen yine konuş." diyerek bağırışlardır (Eroğlu, 2019:33). Söz konusu örnekte görüldüğü üzere toplumun bir kesiminin uzun süredir yönetim sürecine katılmadıkları, talep ve görüşlerini dile getiremedikleri sonucuna ulaşılabilir. DP'nin ortaya çıkışı ve halkta büyük bir teveccüh uyandırmasının temel nedenlerinden birinin katılma krizinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bütünleşme kriz teorisi ile DP'nin doğuş sürecini açıklamak ise mümkün değildir. Çünkü söz konusu teoriye göre siyasal partilerin ortaya çıkmasındaki bir diğer faktör din, dil, ırk gibi farklılıkları nedeniyle toplumun geri kalanından kendini soyutlayan ve bu farklılıkları korumak temel amacı olan gruplar söz konusudur. Bu gruplar kendi siyasal haklarını korumak için siyasal partiler kurar ve kendilerini bu siyasal partilerle temsil eder (Dursun, 2004:257). Söz konusu teori DP'ye uymamaktadır çünkü DP, tek bir grubun hak ve menfaatlerini koruyan değil ülkenin tüm kesimlerine hitap eden bir parti anlayışına sahiptir.

Doğuş teorilerinden sonuncusu ise modernleşme teorisidir. Bu teoriye göre siyasal partilerin ortaya çıkmasında ana etken toplumda meydana gelen modernleşmedir. Söz konusu modernleşmeden kasıt ülke içinde eğitim, sanayileşme, kentleşme ile birlikte temel hak ve özgürlüklerdeki gelişme sonucu toplumu oluşturan bireyler buldukları koşulları değiştirebilme gücünü kederinde hissetmeye başlar. Bu modernleşme ile birlikte bu bireyler örgütlenerek, siyasal partiler kurarak yönetim sürecine katılmayı hedeflerler (Dursun, 2004:255). Osmanlı Devleti'nin toprak kayıpları ve azınlık nüfusunun azalması ile birlikte Türkler ticari ve mesleki hayata daha yoğun bir şekilde katılmaya başlamıştır. Zaman içinde etkili bir orta sınıf oluşturan Türkler içinden avukatlar, iş adamları, mühendisler ve esnaflar çıkmaya başlamıştır. Bu orta sınıf güçlendikçe Türk siyasetinden daha fazla pay istemiştir (Sıvış, 2019:179). Yönetimde daha fazla pay sahibi olma isteği 1925 ve 1930 çok partili hayata geçiş denemelerinde sınırlı bir etkiye sahipken DP'nin kuruluşunda kayda değer bir etkiye sahiptir. Burada görüldüğü üzere ülkede modernleşme ile birlikte insanların yönetime katılma isteği artmaya başlamış ve sonucunda DP'nin kuruluşunda önemli bir yer teşkil etmiştir. Bu modellerin yanı sıra DP, CHP'den ayrılan bir parti olması nedeniyle ayrılma yoluyla oluşan parti doğuş teorisine de uymaktadır. Söz konusu husus dönemin siyasal sistemde parti içi demokrasinin bir göstergesi olarak da gösterilebilir.

3. Demokrat parti'nin tipolojiler bağlamında analizi

Siyasal partilerin araştırılması sürecinde kullanılan bir diğer teori ise parti tipolojilerdir. Bu tipolojiler partileri yapıları, ideolojileri, politikaları ve örgütsel özellikleri gibi birçok yönden ele alarak birbirleri ile karşılaştırır ve sınıflandırır. Bu tipolojilerden ilki "kadro" ve "kitle" partileri tipolojisidir. Tipolojinin kurucusu Duverger, partileri kadro ve kitle partisi olarak iki kategoriye ayırır (Kapani, 2020:182). Duverger'e göre bir partinin kadro partisi olabilmesi için belli başlı şartları taşıması gerekmektedir. Bunlar; parti çalışmalarını yürüten ve giderleri karşılayan seçkin bir kadronun varlığı, merkeziyetçi olmayan örgütsel yapı, ideolojik yönden zayıf olması, partisi disiplinin neredeyse hiç söz edilememesi, sadece seçim döneminde aktif olması ve son olarak parti örgütlenmelerinin zayıf olmasıdır. (Heywood, 2015:281). Söz konusu bu partiler özellikle genel oy ilkesinin benimsenmesi ile birlikte kadro partisinden kitle partisine kayan bir anlayış benimsemiştir. Bu nedenle günümüzde saf bir kadro partisinden söz edilemez ancak bu niteliklere en yakın partilere örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti gösterilebilir.

Bu tipolojinin diğer unsuru olan kitle partisi ise şu özelliklere sahiptir: Ana finansman kaynağı olan üyelerini çoğaltmak. Faaliyetler sadece seçim dönemlerinde değil ara dönemlerde de oldukça aktiftir. Parti disiplini sert ve parti örgütlenmesine büyük önem verilir. İdeolojik yönden güçlü olan bu partiler merkeziyetçi bir yapıya sahiptir (Kapani,2020:183-184). Bu tip partiler genel itibariyle parlamento dışından kurulur ve örnek olarak İngiliz İşçi Partisi ve Avrupa'daki sosyalist partiler gösterilebilir.

Duverger'in bu tipolojisi üzerinden DP değerlendirdiğinde iki tipolojiden de özellikleri bünyesinde barındırdığı söylenebilir. DP, özellikle kurulduğu ilk dönemde kadro partisi niteliklerine daha yakın bir görüntü sergilediği öne sürülebilir. Seçkin bir grup kişinin önderliğinde kurulması, ideolojik yönden zayıf olması, parti içi disiplin anlayışının özellikle ilk dönemde zayıf olması, finansmanı belli başlı varlıklı kişilerce sağlanması ve yine ilk yıllarında merkeziyetçilikten uzak bir anlayış benimsemesi DP'nin kadro partisi niteliklerini oluşturur. Bu özelliklerinden birkaçını örneklerle açıklamak gerekirse DP'nin ilk Genel Başkanı Celal Bayar'a sorulan, Nereden para bulacaksınız?" sorusuna Bayar'ın cevabı: "Bu esaslı bir meseledir. Şöyle düşünüyorum: On sekiz milyon içerisinde bize taraftar olacak 100 veya 200 kişi bulabiliriz. Bunlardan beşer yüz lira alsak, 100 bin lira eder ki, bununla bir iki sene idare ederiz." cevabını vermiştir (Eroğlu, 2019:16). Bu cevaptan da anlaşılacağı üzere kadro partisinden özelliklerinde bir olan finansmanın varlıklı üyelerin bağışlarından karşılanması anlayışı ile örtüşmektedir. Bir diğer örnek ise partinin özellikle ilk dönemlerindeki merkeziyetçilikten uzak yapısı ile ilgilidir. 1949 yılında gerçekleştirilen II. Büyük Kongre'de milletvekili adaylarının beşte birinin Genel

İdare Kurulu tarafından seçilmesi geriye kalan kısmın ise parti örgütlerince belirlenmesi kararlaştırılmıştır. Burada da görüldüğü üzere partinin belki de en önemli kararlarından biri olan milletvekili adaylarının belirlenmesi büyük bir oranda yerel teşkilatlara bırakılmıştır.

Demokrat Parti kuruluş sürecinde bazı kitle partisi özelliklerine sahiptir ancak zaman içinde sahip olduğu bazı kadro partisi özelliklerini kaybetmesiyle kitle partisi tipolojisine daha da yaklaştığı söylenebilir. Kuruluşundan itibaren var olan kitle partisi özelliklerinden ilki parti örgütlenmesidir. Ocak 1946'da kurulan parti bundan sadece altı ay sonra 34 il ve 160 ilçede yerel örgütlenmesini tamamlamıştır (Karpas, 2010:240). Seçim dönemleri dışında da yoğun bir faaliyet gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte zaman içinde kadro partisi özellikleri aşınmış ve kitle parti özellikler ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki merkezleşme, örneğin V. Büyük Kongre sırasında yerel teşkilatlar tarafından milletvekili aday olarak belirlenen bazı adayların merkez teşkilat tarafından veto edilerek yerlerine başkaları aday olarak gösterilmiştir. Parti delegelerinin yoğun itirazları üzerine Adnan Menderes konu ile ilgili, "...Tüzükte Genel Kurul'a veto hususunda sarıh bir yetki verilmemiş ise de Genel Kurul, sorumluluğu kendi üzerine alarak cesaretle hareket edip vetoları yapmıştır" (Eroğlu, 2019:171-173). Yıllar geçtikçe aşınarak kadro partisinden kitle partisine dönüşen bir diğer özelliği olarak ise parti disiplini gösterilebilir. Partinin ilk yıllarında parti içi demokrasi anlayışı ön planda olan DP'de, yıllar geçtikçe bu anlayış zayıflamış ve parti içinden hiçbir muhalif sese tahammül kalmamıştır. Öyle ki 1955 yılında çıkarılan ve mahkemelerde basının ispat hakkını elinden alan yasaya karşı 19 DP milletvekili bir araya gelerek meclise bu yasanın değiştirilmesini talep eden bir önerge hazırlamışlardır. Bunun üzerine parti disiplinine sevk edilen 19 vekilden 9'u ihraç edilmiş diğer 10 vekil ise soruşturma tamamlanmadan istifa etmişlerdir (Karpas, 2010:501-502). Görüldüğü üzere çok katı bir disiplin anlayışı ile vekiller arasında herhangi bir muhalif sese müsaade edilmemiştir.

Sonuç olarak partinin iktidar olmadan önceki dönemde daha çok kadro partisine yakın bir görüntü vermektedir. Ancak yıllar geçtikçe ve iktidarı da ele geçirmesi ile beraber DP'nin gittikçe daha fazla kitle partisine özelliklerine sahip olmaya başladığını söylenebilir. Kısacası parti iki tipolojiden de özellikleri bir arada barındırmakta ancak son zamanlarındaki değişimle beraber kitle partisi tipolojisine daha yakın olduğu söylenebilir.²

Siyasi partileri derinlemesine inceleyen parti tipolojilerinden bir diğeri Sigmund Neumann ait olan "temsil partileri ve bütünleşme partileri"dir. Bu tipolojiye göre siyasi partiler bireysel temsil ve sosyal bütünleşme partileri olarak ikiye ayrılırken sosyal bütünleşme partileri demokratik bütünleşme ve totaliter bütünleşme partileri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki olan bireysel temsil partileri özellikleri şunlardır: üyelik faaliyetleri seçim dönemleri ile sınırlıdır, zayıf bir parti ideolojisi ve disiplini mevcuttur, parti üyeleri oldukça geniş siyasi serbestlik alanına sahiptir (Heywood, 2015:282). Günümüzde bu tanıma uyan parti sayısı oldukça sınırlıdır ancak en yakın örnek olarak Amerika'daki Cumhuriyetçi ve Demokrat Partiler verilebilir.

Bu teorinin diğer tipolojisi olan sosyal bütünleşme partileri ise seçim arası dönemlerde de aktif olması, parti üyeleri ile yakın ilişki içinde olması, daha katı bir disiplin anlayışı ile birlikte güçlü bir ideolojiye sahip olması ve son olarak merkezizetçi bir yapı gibi özellikleri ile bireysel temsil partisinden ayrılır. Burada söz konusu tipoloji demokratik bütünleşme ve totaliter bütünleşme partileri olmak üzere ikiye ayrılır. Bu ikisi arasındaki en büyük farklılık ise totaliter bütünleşme partilerinin demokratik bütünleşme partilerine nazaran yukarıda bahse konu özellikleri daha katı ve yoğun bir şekilde uygulamasıdır (Kapani, 2020:187-188). Demokratik bütünleşme partilerine örnek olarak Avrupa'da

² Celal Bayar, DP'nin kuruluşundan yaklaşık bir ay sonra verdiği bir demeçte partinin bir milyondan fazla üyesi olduğunu ifade etmiştir. Öyle ki DP kuruluşunda kısa süre sonra bazı taşra yerleşim yerlerinde CHP teşkilat üyelerinin büyük bir bölümü partilerinden istifa ederek DP'ye katılmışlardır. CHP'den istifa ederek DP'ye katılan partili sayısı bazen o kadar yüksek olmuştur ki, CHP'de parti idare heyetlerinin yerini dolduracak sayıda üye bulunamadığı zamanlar olmuştur (Karpas, 2010: 324).

kurulan işçi partileri ve din merkezli Hristiyan Demokratlar örnek verilebilirken totaliter bütünleşme partilerine örnek olarak faşist ve komünist partiler verilebilir.

DP, bu tipoloji üzerinden değerlendirildiğinde kuruluş değerleri itibariyle daha ziyade bireysel temsil partileri özelliklerine sahipken zaman geçtikçe ve özellikle iktidar olduktan sonra sosyal bütünleşme partisi özelliklerini bünyesine katmaya başladığı söylenebilir. Zaman geçtikçe sosyal bütünleşme partisine dönüşen DP, demokratik bütünleşme ve totaliter bütünleşme partileri ayrımından bakıldığında ise demokratik bütünleşme partisi olarak değerlendirilebilir.

Demokrat Parti'nin değerlendireceği son parti tipolojisi ise Otto Kirchheimer'a ait olan "hepsini yakala partileri (catch-all)"dir. Bir partinin bu kategori içinde yer alabilmesi için toplumun tüm kesimine hitap etmesi, güçlü bir lidere sahip olması ve katı bir ideoloji benimsenmemiş olması gerekmektedir (Heywood, 2015: 282). DP bu tipoloji üzerinden değerlendirildiğinde yukarıda bahsedilen özelliklerin tümünü taşıdığı görülmektedir. Parti, toplumun tüm kesimlerine hitap eden bir politik anlayışa sahiptir. Kendini belli bir ideolojik sınıra hapsedenmemiştir. Bu da hepsini yakala partisinin özelliklerinden bir tanesidir. Bu özelliği ile demokratından muhafazakarına, işçisinden işverenine, köylüsünden kentlisine hitap edebilen ve sadece hitap etmekle kalmayıp bu farklı sınıf ve düşünceden oluşan grupları bünyesinde bulundurabilen bir parti olmayı başarmıştır. DP'nin içindeki bu çok seslilik bir yandan çok iyi bir durum gibi gözükse de parti içi disiplin ve parti geleceği açısından tehlikeli bir hal alma riski de söz konusudur. Bu farklı fikir ve düşünceden insanlar parti içinde görüş ayrılıklarına düşebilir hatta bu görüş ayrılıkları bölünmelere hatta partinin sona ermesine bile vesile olabilir ki DP'nin bazı vekilleri görüş ayrılıkları nedeniyle süreç içinde partiden ya ayrılmış ya da ihraç edilmiştir. Hatta 1948 yılında ayrılan vekiller Millet Partisi'ni kurmuşlardır (Karpas, 2010:507). İşte tam bu gibi sorunların minimize edilebilmesi için hepsini yakala partileri güçlü liderlere ihtiyaç duyar. DP'de bu süreç içinde pek çok buna benzer sorun ile karşı karşıya kalmasına rağmen Adnan Menderes liderliğinde bu sorunların üstesinden gelmeyi ve bir arada kalmayı başarmışlardır. DP tarihi boyunca üç genel seçimi kazanmasına karşın beş defa hükümet kurmuştur. Ara dönemlerde yaşanan parti içindeki sıkıntılar hükümete olan güveni sarsmış ve istifa etmelerine neden olmuştur. Ancak her seferinde Adnan Menderes'in liderinde bir araya gelerek bu sorunların üstesinden gelebilmişlerdir. Sonuç olarak Demokrat Parti verilen örneklerde de görüldüğü üzere ve özellikle ilk on yıllık periyodunda hepsini yakala partilerinin bir örneği olduğu söylenebilir.

Sonuç

Türk siyasal hayatının dönüm noktalarından biri olan çok partili hayata geçiş sürecinin aktörlerinden DP, parlamentoda bulunan dört vekil tarafından kurulduğu göz önüne alındığında parlamento içi kurulan partiler sınıfına girdiği söylenebilir. Bir diğer doğuş teorisi olan kriz teorisi açısından bakıldığında ise halk nezdinde özellikle ekonomik krizle beraber artan sorunlar, tek parti rejiminin getirdiği meşruiyet krizi ve devlet yönetimine halkın büyük çoğunluğunun aktif olarak katılmaması da göz önüne alındığında partinin doğuş sürecinde hem meşruiyet hem de katılma krizinin etkisi olduğu sonucuna ulaşılabilir. Son olarak cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte hızlanan modernleşme süreci ile insanların eğitim ve gelir seviyelerinin yükselmesi bu kişilerde yönetimde yer alma isteğini arttırmıştır. Bu istek DP'nin kurulmasında katkı yaptığı söylenebilir.

Çalışmada DP'nin ele alındığı bir diğer ölçüt ise parti tipolojileri olmuştur. Bu doğrultuda ilk olarak kadro-kitle partisi tipolojisi üzerinden yapılan değerlendirmede DP'nin iki tipolojiden de özellikleri bünyesinde bulundurduğu görülmektedir. İlk kurulduğu dönemde daha esnek bir yapıya, zayıf bir ideoloji ve disipline, finansmanı sağlayan yönetici bir seçkin bir kadro gibi özellikleri ile kadro partisine daha yakın bir parti görünümündeyken yıllar geçtikçe çeşitli değişimler geçirerek kitle partisine daha yakın bir partiye dönüşmüştür. Kuruluşu itibariyle var olan örgütlenmeye önem verme ve seçim dışı

dönemlerde de aktif olma gibi özelliklerinin yanı sıra yıllar içinde ortaya çıkan katı bir disiplin anlayışı ve merkezîyetçi parti yönetimi gibi özellikleriyle kitle partisine daha yakın bir parti halini almıştır.

Demokrat Parti'nin değerlendirildiği bir diğer parti tipolojisi ölçütü ise bireysel temsil ve sosyal bütünleşme parti tipolojileridir. DP sahip olduğu parti üyeleri ile yoğun bir ilişki içinde olması ve seçim arası dönemlerde aktif olması gibi özellikleriyle sosyal bütünleşme partileri sınıfına dahil edilebilir. Sosyal bütünleşme partileri ayrıca demokratik bütünleşme partileri ve totaliter bütünleşme partileri olarak ikiye ayrılmaktadır. İkisinin arasındaki farklara bakıldığında totaliter bütünleşme partilerinin daha merkezîyetçi bir yapıya sahip olması, parti üyesinin hayatının her alanına müdahil olması ve sert bir ideolojiye sahip olduğu gözükmektedir. Bu noktadan yola çıkarak DP, demokratik bütünleşme parti sınıfına dahil edilebilir.

Parti tipolojileri içinde son olarak DP'nin değerlendirildiği teori hepsini yakala (catch-all) partileridir. Partinin sahip olduğu siyasi söylemin toplumun tüm kesimlerine hitap etmesi, ideolojik yönden zayıf olması ve güçlü bir lidere sahip olması gibi özellikleri değerlendirildiğinde DP'nin hepsini yakala partisi tipolojisine uygun bir parti olduğu sonucuna ulaşabilir.

Kaynakça

- Akkaya, B. (2011). İç ve Dış Gelişmeler Çerçevesinde Türkiye’de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş ve 1946 Seçimleri. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 1 Sayı:2, 43-61.
- Akıncı, A. ve Usta, S. (2015). Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan İç Faktörlerin Analizi, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:17, Sayı:29, 41-52.
- Akıncı, A. ve Usta, S. (2016). Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan Dış Faktörlerin Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:21 Sayı:1, 275-288.
- Arslan, Ali. (2005). Tek ve Çok Partili Dönemlerde Türk Siyasi Elitlerin Toplumsal Profillerinin Karşılaştırmalı Analizi, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, 53-66.
- Arslan, D.A., Çağrıncı, A., ve Albayrak, M. (2017). Sosyolojik Açıdan Türk Siyasal Hayatında Demokrat Parti ve Adnan Menderes, Journal of Human Sciences, Cilt:14, Sayı:1, 820-856.
- Aslan, Emel. (2014). Türkiye’nin İç Siyasetinde Demokrat Parti (1950-1960), Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Üniversitesi
- Dursun, D. (2004). Siyaset Bilimi, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- Duverger, Maurice. (1993). Siyasi Partiler, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Eroğlu, Cem. (2019). Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi, 3. Baskı, Yordam Kitap, İstanbul.
- Haytoğlu, Ercan. (1997). Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:3 46-54.
- Heywood, Andrew. (2015). Siyaset, 16. Baskı, Adres Yayınları, Ankara.
- Kapani, Münci. (2020). Politika Bilimine Giriş, 59. Baskı, Serbest Akademi, Ankara.
- Karabulut, Sezen. (2019). Din-Siyaset İlişkisi Temelinde Türk Siyaseti: Demokrat Parti(DP) Dönemi Din-Siyaset İlişkisi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Cilt:19, Sayı:38, 221-241
- Karpat, Kemal H. (2010). Türk Demokrasi Tarihi, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Sancaktar, Caner. (2012). Türkiye’de Çok Partili Rekabetçi Siyasetin Doğuşu: Siyasal Değişimin İç ve Dış Dinamikleri, Bilge Strateji Dergisi, Cilt:4 Sayı:7, 31-64
- Sıvış, Efe. (2019). Türk Demokrasininin Sıfır Noktası: Amerikan Dışişleri Belgeleri Işığında Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş, 1. Baskı, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Şahin, E. ve Tunç, B. (2015). Demokrat Parti’nin Kuruluş Süreci ve DP-CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947), Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, 31-69
- Teksoy, Beril. (2010). Demokrat Parti’de Parti İçi Demokrasi (1946-1960), Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- YSK. (2022). Milletvekili Genel Seçim Arşivi, <https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>.
- <https://tr.euronews.com/2021/10/25/turkiye-de-kisi-bas-na-milli-gelir-ilk-kez-7-y-l-ust-uste-azald>

Makale Bilgi Formu

Yazar Onayı: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir. Bu çalışma CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Revisiting the Importance of the Organization of the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) in a Changing Regional and International Geopolitical Landscape

Hasan Altın

Shanghai University Department of
History, Global Studies, Shanghai/
People's Republic of China,
hassanaltn@gmail.com

Received: 09.05.2024
Accepted: 26.06.2024
Available Online: 03.07.2024

Abstract: The Black Sea region, situated at the crossroads of Europe and Asia, has historical significance dating back centuries. However, it was during the dissolution of the USSR and the discovery of significant reserves of hydrocarbons in the Caspian Sea area regained international attention. This transformation has been continued by a complex interplay of international and regional events, including the Azerbaijan-Armenia and Russia-Ukraine conflicts. Conversely, the Black Sea's geopolitical significance for trade, logistics, and other purposes has been bolstered through international initiatives like the Global Gateway Project (GGP) and Belt and Road Initiative (BRI), and regional projects such as Development Road (DR) and Zangezur Corridor having a potential to transform the Black Sea into a central hub for global trade and logistics. In this context, the Russia-Ukraine war, which commenced in 2022, has elevated the strategic significance of the Black Sea. This conflict has led to an internationally worrying process for the flow of energy and food supply. The Black Sea Economic Cooperation (BSEC) organization, founded in 1992, demonstrates a distinctive and favorable model of multilateral political and economic collaboration, covering a vast geographical area and encompassing diverse member states. Despite criticisms regarding its efficiency, the BSEC's achievements in fostering economic cooperation among its member states are noteworthy. This article employs a descriptive methodology informed by geopolitical analysis, to comprehend the intricate dynamics of the Black Sea region. The article re-evaluates the importance of BSEC, as a regional organization.

Keywords: Black Sea region, Geopolitics, Organization of the Black Sea Economic Cooperation (BSEC), Russia-Ukraine conflict, NATO's enlargement

Introduction

Regional integration, defined by Simon Hix, a political economist, comprises institutions voluntarily created by nation-states for the purpose of collective management. This integration can manifest in various domains, including economic, military, and sports. Specifically, economic integration is primarily characterized by the establishment of "Preferential Trade Agreements" among independent states. Comprehending, explaining, predicting, and delineating the dynamics of regionalization still needs to be solved in global politics due to the absence of a well-developed theoretical framework. Nevertheless, it is essential to understand certain global shifts with the demise of the Soviet Union, which led to the foundation of such organizations (Şahin, 2011, p. 144). This was a transition from bipolarity to unipolarity (Krauthammer, 2002, pp. 5–6; Monteiro, 2011, p. 9). In 1999, Samuel Huntington argued that the current international system does not match any existing model of multipolar, bipolar, or unipolar. He further asserted that the current system is "a strange hybrid, a uni-multipolar system with one superpower and several major powers (Huntington, 1999, p. 36)." It was clear that the unipolar international system led by the USA entered a new transition period at the dawn of the millennia. China's prominent major power profile in the international system is accepted as a sign that the global hegemony of the US has come to an end (Kagan, 2008, p. 86; Layne, 2018, p. 93). Against this background, the Black Sea region is affected by these changes and transformations in the international system, but at the same time, due to its geopolitical location and rich natural resources, it is an effective region in shaping the emerging new order. Recently, we see that all the major powers that stand out in the international system, such as the European Union, the United States, China, and Russia,

Cite as(APA 7): Altın H. (2024). Revisiting the importance of the organization of the Black Sea economic cooperation (BSEC) in a changing regional and international geopolitical landscape. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 7(1), 14-32. <https://doi.org/10.17550/jpal/1480779>

This is an open Access paper distributed under the terms of Conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

have projects and strategies that directly or indirectly involve the region. In such an environment, it is of serious importance to rethink the changing geopolitics of the region.

Regional country collaborations aim to cultivate relations and leverage the benefits of globalization to extend their global influence. Consequently, these regional cooperative structures are closely interconnected with the dynamics of both globalization and regionalization (Bakan & Güven, 2021, p. 530). The Black Sea area received worldwide prominence with the fall of the Soviet Union and the discovery of significant hydrocarbon reserves in the Caspian Sea basin. Since its inception in 1992, the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) has represented a unique and promising form of global political and economic cooperation. Covering a vast geographical area and encompassing diverse member states Albania, Azerbaijan, Bulgaria, Armenia, Georgia, Moldova, Romania, Russian Federation, Serbia, Türkiye, Ukraine, and Greece, the organization emphasizes project-based approaches, particularly in economic cooperation (Erhan, 2006, pp. 414–415). However, the region remained relatively overlooked in international politics, consequently affecting the BSEC's level of engagement for an extended period. However, the Russian-Ukrainian war significantly elevated the importance of BSEC in both geo-economic and geopolitical contexts.

Despite criticisms regarding its efficiency, the BSEC has achieved remarkable success in fostering economic cooperation among its twelve member countries (*BSEC - Black Sea Economic Cooperation*, n.d.). One of the objectives of international organizations formed through regional cooperation is to foster collaboration among nations within the region, thereby establishing a sphere of political, economic, and social synergy and building a robust entity capable of competing with other regional and global influences. Another objective is to enable cooperating countries to safeguard and advance their interests within the global framework by jointly creating new centers of power in partnership with regional cooperative organizations (Karagül, 2017, p. 13). This article attempts to address the problems posed by the diversity of member states considering size, economic development, security problems, and foreign policy agendas while emphasizing the organization's unique role in promoting cooperation and peace among littoral governments.

To assess the significance of the Black Sea region in general and regional organizations such as the BSEC in particular in terms of geopolitics and geo-economics, the article evaluates the approaches of international powers towards this region and makes predictions about how this region will be affected politically, economically, and sociologically in the future. It acknowledges that NATO's expansion into Eastern Europe and Russia's perception of the region as a sphere of influence has heightened tension in the Eastern Europe and Eurasia region. Hence, the majority of conflicts in the region originate from the interplay of these factors. It can be argued that these two factors present significant challenges to the economic development and security of the region. The factors deemed to be opportunities are divided into global and regional projects.

This article employs a descriptive method guided by geopolitical analysis, with a particular emphasis on comprehending the complex dynamics of the Region. The descriptive method can be employed in Geopolitical Analysis through various approaches such as description, standardization, terminology definition, synthesis, and conclusion drawing (Mazis & Troulis, 2020; Naji & Jawan, 2011). The article's discussion and analysis focus on various international and regional projects initiated or proposed by international and regional actors. These include the European Union's GGP, China's Belt and Road Initiative (BRI), Türkiye's Development Road (Kamadan, 2024), and Türkiye and Azerbaijan's Zangezur Corridor (Zengezur Koridoru, 2023). In this context, the essay examines the significance of the Organization of the BSEC. The projects serve as significant focus areas for evaluating the current geopolitical context and understanding how they connect with the larger geopolitical interests and dynamics in the region. The research employs this method to analyze the influence of these projects on regional cooperation, security, economic development, and strategic positioning within the region. In essence, the article conducts an analysis, using geopolitical and geo-economics factors such as the

Russia-Ukraine conflict, the role of Türkiye, Russia, and NATO in the region, regional and international projects like the BRI, GGP, Development Road Project, Zangezur Corridor projects to examine the BSEC and its role within the broader geopolitical landscape of the region. On the other hand, it assesses the security risks such as NATO's expansion in the region and Russia's actions toward the region that gripped the region. The reason for choosing such a method is to explore how the security and economic implications of these factors have influenced the functioning of BSEC and assess the organization's effectiveness in addressing regional challenges and opportunities. All in all, the article sheds light on both the shadowing role and objectives of these factors on the overall security environment and economic development of the region.

To do this, the first section of the article assesses the geostrategic and geo-economics importance of the Region. The second section evaluates regional and international Projects that include the region as a passage or hub to make a proper assessment of the geopolitical importance of the region for regional and international powers such as NATO, the EU, Türkiye, and Russia. The third section gives a background description of the BSEC organization and its role in the overall impact on the interconnectedness of the region and economic development. The last section is the conclusion which presents a concise and insightful summary of the key findings and implications derived from the analysis.

1. The Geopolitical Importance of the Black Sea Region

The Black Sea region has emerged as a focal point in recent years, as major global powers, including Russia, the United States, and the European Union, engage in increasingly intense competition. In the past, the Black Sea region represented a barrier to communication, serving to separate the East and West. However, recent developments suggest that it may now become a conduit for trade and interaction with other regions, particularly the Middle East, Central Asia and potentially even beyond (Apakan, 2010). The area, situated at the nexus of EU and NATO expansion and the US-led "global war on terror," has acquired new prominence, particularly in the wake of 9/11. Its strategic location at the crossroads of energy transportation and a thriving economic hub has elevated its geopolitical significance. Consequently, the area has witnessed intensified competition among major countries, with each pursuing exclusive and divisive regional policies in order to expand their influence and secure their supremacy. This competition has also ensnared smaller Black Sea nations, compelling them to become unwitting participants in a geopolitical game (Aydin & Triantaphyllou, 2010, p. 23).

The Black Sea connects the energy resources of the Caspian region with the Central Asian countries as a critical energy gateway between Europe and Asia. In the last two decades, the importance of energy resources to be transported via the Black Sea has become more evident due to crises and security concerns in the Middle East (Ketenci, 2023). The region, which is situated at the nexus of regional and global projects, is believed to have a leading role in the global supply chain. A comprehensive assessment of regional and global risks and opportunities is of critical importance in terms of geopolitics and geo-economics.

COVID-19 has seriously affected production and logistics lines from Europe to Asia, and from Africa to America. However, with the development of the vaccine, 2022 was considered to be the year of recovery for the world economy. Nevertheless, Russian military operations in Ukraine and its border turned into a major international crisis on February 24, 2022 (*Rusya-Ukrayna Savaşı küresel ekonomiyi nasıl etkiledi?*, 2023), especially in terms of both energy lines and food security. In short, this crisis was not only limited to regional effects but its effects were felt on a global scale. These developments are of significant consequence, as they demonstrate the region's capacity to exert influence on the global economy and politics.

1.1. Regional and International Projects Passing through the Black Sea Region

Recently, it has been envisaged that the European Union (EU) considers making significant investments to strengthen cooperation and interaction between Central Asian countries and Europe by

investing in areas such as energy, logistics, technology, digital infrastructure, R&D, education and health throughout the Europe-Black Sea basin and Central Asia. The Caspian Basin, which has historically been an important crossroads for East-West trade, has great economic potential with its energy and strategic natural resources. The EU plans to work in coordination with the countries of the region to ensure the continuity and security of economic ties and supply chains with Central Asia. However, the Ukraine-Russia war has shown that the Turkish side of the Black Sea region is more stable and secure, which has significantly increased Türkiye's geopolitical importance (*New EU Strategy on Central Asia / EEAS*, n.d.). In the context of the EU enlargement policy, the recruitment of Eastern European countries has led to the emergence of the EU as a significant actor in the Black Sea region. Similarly, the EU's Eastern Partnership project has resulted in the establishment of partnerships with both Georgia and Ukraine, which have positioned the EU as neighbors of the Black Sea. Moreover, the EU has formulated a comprehensive strategy that transcends regional boundaries, exemplified by the GGP. This endeavor aspires to link the European and Central Asian continents through a network of transportation and communication infrastructure centered on the Black Sea. The region's importance to the EU agenda is evident, yet its role in regional security and development is of critical importance.

The European Union's GGP focuses on goals such as revitalizing the global economy and strengthening supply chains. The project is expected to be completed by 2027 with a budget of €300 billion. In addition, a €10 billion investment package has been prepared to create a competitive, sustainable, and smart corridor that will connect the EU to Central Asia within 15 days. This project offers important opportunities for the Black Sea Basin countries, especially for Türkiye. It includes investments in infrastructure and digital technology such as highways, railways, ports, airports, logistics, and border crossings (Tomar, 2024). As Türkiye's trade relations with the EU are at a high level, this project can provide external financing and investment opportunities for Türkiye. In addition, with the opening of the Zangezur Corridor, Türkiye can have an uninterrupted land connection with Türkiye and Central Asia. This project could also enhance Türkiye's potential as a pivotal east-west transportation hub and contribute to EU-Türkiye relations. Concurrently, by reinforcing economic activities in the region, all regional countries might benefit from this economic activity. The coordination achieved within the organization will facilitate the activities of projects with an international perspective, such as the GGP in the region. Given the problematic relations between the EU and Russia and Türkiye's improving economic relations with the EU and its integration with the EU's economic regulations, it can be reasonably assumed that Türkiye's possible route in the region is part of the GGP. It is possible that not only Türkiye and Russia, but also other regional nations, may gain significantly from the GGP once it becomes operational.

At the same time, the entire Region is also the focal point of China's BRI, also called the New Silk Road, as trade routes to Europe, the Mediterranean, and North Africa pass through the region. In particular, the trade route to Europe extends to Eastern Europe either via the Black Sea or through the coastal states. The BRI trade routes and Russian gas and oil pipelines also pass through the region (Isachenko & Swistek, 2023). While these global projects will increase the geopolitical and geo-economic importance of the region, they will also contribute to the economies of the countries in the region. However, it must be said that the fact that these two international projects are directed by two different international powers carries some risks. Should the political implications of these projects be deemed more significant than their economic considerations, the region may find itself in a position where the choice between the two projects may result in the region becoming subordinated to a particular global power. Therefore, this risk can be avoided if cooperation with both the EU's GGP and China's BRI projects is kept balanced by the regional countries. In this context, BSEC countries can collaborate with both the EU and China in order to facilitate the integration of two global initiatives in the Black Sea region. Consequently, by exemplifying its efficacy in the international arena, the BSEC, as a regional organization, can serve as a model for other regional organizations.

2. Regional and International Geopolitical Dynamics in the Region

2.1. NATO's shadowing role in the region

The Black Sea region, which has undergone a significant geopolitical transformation in the post-Cold War period, has evolved from a bipolar to a polyphonic and multilateral structure. This region has become a focal point for global powers due to both geographical and political considerations. The expansion of NATO into this region is a matter of debate, with some arguing that it will not increase security, but may in fact reduce it. It is therefore important to consider how successful the organization has been and will be in ensuring stability and peace in the region. (Akdemir, 2014, p. 7) As an actor, it is of great importance for NATO to undertake the task of resolving pre- and post-Soviet conflicts within the region.

The shadowing role of NATO and its impact on both the BSEC and the overall security environment in the Region has not only affected the stability of this region but also economic integration and cooperation among the regional countries. As NATO eastward expansion continued, a series of conflicts, including the Transnistria issue in Moldova, the Georgian-Abkhaz war, the Georgian civil war, the Russia-Georgia war, the first and second Chechen wars, the 2014 and 2022 Russia-Ukraine wars, and two separate Armenian conflicts, have occurred in the region in a relatively short period. Notably, the Azerbaijan-Armenia and the Russia-Ukraine wars have brought significant attention to the Black Sea over the last few years. Russia has a direct or indirect role in some of these conflicts. Against this background, the proposal of establishing a continuous NATO naval presence in the Black Sea, supported by naval infrastructure ensuring maximum US naval presence, is perceived by Russia as a provocative move, and this has a tremendous impact on global supply chains (Speranza & Hodges, 2022). Even if this proposal is introduced under the framework of the Montreux Convention, it could be viewed as a declaration of hostility by Russia, which prefers to have neutral states between itself and NATO, in other words, a buffer zone that would prevent the two sides in direct confrontation (Mearsheimer, 1990, 2001, 2019). This proposal essentially reflects the idea of transforming the Black Sea into a NATO-controlled body of water, a notion that directly challenges Russia's aim to maintain the region as a neutral space. Consequently, this could turn the Black Sea into a perpetual zone of conflict and result in a conflict between Russia and Ukraine (Kılıç Yaşın, 2022). NATO has made it very clear, as evidenced by the adoption of its new Strategic Concept at the Madrid Summit in June 2022, that the Euro-Atlantic region faces its most pronounced security risk from Russia (Clapp, 2022; NATO, n.d.-a). The strategic relevance of the Black Sea area is deeply intertwined with the security of NATO and its partners (Isachenko & Swistek, 2023, p. 3).

As a key regional power, Türkiye had established various military formations to ensure security in the region, including the participation of regional countries. The BSEC organization was operational, along with initiatives like "Blackseafor (Black Sea Naval Cooperation Task Group)" (Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs, n.d.), Black Sea Harmony (*More on Operation Black Sea Harmony*, 2009), and Black Sea Littoral States Border/Coast Guard Agencies Cooperation Forum (BSCF) (BSCF, 2021). Russia was involved in these efforts, and joint regular exercises were conducted. Russia also actively participated in NATO's Active Endeavor and contributed to regional security, including reducing security threats such as smuggling, for all Black Sea coastal states before 2014. However, in 2014, when sanctions were imposed on Russia, these activities came to a halt, and countries ceased sending their ships to joint exercises. The economic, political, security, and military cooperation structures established by Türkiye, with substantial effort and initiative to involve Black Sea countries, had effectively addressed the reasons cited by the USA for its presence in the Black Sea.

Recently, discussions about the proposal to establish a continuous NATO naval presence throughout the year, supported by a naval infrastructure ensuring maximum US naval presence, raise concerns, particularly with the phrase "maximum US naval presence." While there are existing maritime cooperation arrangements involving all Black Sea coastal states and open to NATO participation, a shift

towards a military structure that seems to target one specific coastal state is likely to disrupt peace and stability in the region. This has the potential for a series of conflicts, which could ultimately result in a prolonged period of armed conflict in the region (Hodges, 2021).

Overall, NATO's initiatives to expand its influence and operational capability in the region may not resolve existing issues and could potentially incite new regional conflicts. The reservations of regional countries persist, and fragmenting NATO membership may weaken its effectiveness as a deterrent against other regional nations, jeopardizing regional stability. NATO might inadvertently become a source of problems rather than a solution, which is contrary to its mission. It could be more advantageous for the future of the region to support existing structures in the region, enhance their functionality, and collaborate with other organizations. In this regard, NATO may opt to engage in cooperation with regional organizations instead of expanding further into the region. NATO's initiatives in the region's security framework have led to a deterioration in relations between Russia, a significant regional power alongside Turkey, and NATO. Russia's military intervention in Ukraine following Georgia can, in part, be attributed to NATO's security-oriented approach to the region. (Mearsheimer, 2019, p. 34) These conflicts and wars represent a significant obstacle to BSEC's ability to achieve regional harmony and coordination.

2.2. The EU's dual approach toward the region and BSEC

As an influential actor on the global stage, the EU's approach to the BSEC is of significant consequence for the organization's overall effectiveness. Consequently, it is essential to assess the EU's stance towards BSEC. With the dissolution of the Soviet Union, the EU accelerated its enlargement strategy and most of the post-Soviet countries became members of the EU (*The Enlargement of the Union*, 2023). The BSEC was established to foster economic development and integration among the countries that had emerged from the Soviet Union. As an organization dedicated to economic matters, its activities would undoubtedly be influenced by the actions of the EU, which encompasses a multitude of domains, including political, cultural, and economic.

A distinction must be made between the EU's regional role and its approach to BSEC. Despite the EU's recognition of the Black Sea region as a geostrategically important area, and its introduction of numerous projects designed to enhance the EU's effectiveness in the region, its engagement with BSEC has been largely peripheral. The EU has ignored BSEC for some reasons since its establishment. BSEC was seen as an organization that could not be effective due to institutional and resource constraints. However, the most important reason is that BSEC is seen by the EU as an organization under the control of Türkiye and Russia (Japaridze et al., 2010, pp. 12–13).

On the one hand, when examining the membership of the Eastern Partnership (EaP), which is a joint initiative involving the EU, its member states, and six Eastern European partner countries (Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, the Republic of Moldova, and Ukraine), one can observe a clear dichotomy between the EU and the Eastern Partnership (Eastern Partnership | EEAS, 2022). In contrast, the Three Seas Initiative, an initiative that brings together 12 EU member states situated between the Baltic, Black, and Adriatic Seas, presents a different set of circumstances (Three Seas Story, 2024). The two initiatives are led by the EU, with one comprising non-EU member Black Sea region states and the other including EU member states. Türkiye and Russia are not included in either of these two initiatives. One can therefore conclude that the Three Seas is an EU member organization, which precludes Türkiye and Russia from participating. Nevertheless, the EAP is a non-EU initiative that does not include Türkiye and Russia. Within this context, it is evident that the EU's approach to the BSEC is not constructive and that its objective is to discredit the BSEC. One might argue that the exclusion of Russia from these initiatives, which the EU leads outside of BSEC, is indicative of a Western-centered strategy. It is evident that this does not explain why Türkiye, a member of NATO and the leading power in the Black Sea region, is isolated from these initiatives created by the EU. It is clear that the EU not only refrains from supporting a regional platform led by Türkiye but also renders BSEC dysfunctional by creating alternative platforms.

One of the reasons why the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) has not been able to make significant progress since its inception is the lack of constructive bilateral relations between the countries of the region. At the international level, the EU and the United States have adopted an unconstructive approach, which has been effective in influencing the course of events.

Apart from this unconstructive attitude of the EU, we see that it is working in coordination with BSEC on the Black Sea Synergy initiative. The Black Sea Synergy was formally launched at a joint meeting of the European Union and Black Sea Foreign Ministers in Kyiv in February 2008. Although the EU addresses BSEC institutionally within the scope of the BSS, the initiative is EU-centered and BSEC within the scope of the initiative. The EU considers the BSEC as a secondary organization rather than an effective organization. We see that the EU's seemingly well-intentioned initiatives, such as the BSS, are not realized with a very constructive intention.

In conclusion, while the EU's eastward expansion may initially appear beneficial in terms of enhancing BSEC activity, it becomes evident that this is not actually the case. To effect meaningful change in the EU's approach, it is necessary to engage with BSEC and other relevant parties, including Romania, Bulgaria, Moldova, and Greece, all of which are also EU member states. This will facilitate enhanced collaboration between the two entities. Furthermore, the EU's role as a mediator and constructive actor in regional crises, such as the Russia-Ukraine conflict, will facilitate the resolution of disputes between BSEC members, while enhancing the organization's regional and international effectiveness (Japaridze et al., 2010, pp. 14–18). EU initiatives can serve as a platform for the two organizations to coordinate their efforts. For instance, within the scope of the EU's global project, Global Gateway, rather than contacting individual regional countries, collaboration can be made with all members through BSEC. This will both save the EU's resources and time and ensure effective coordination. All in all, the EU and the member states of the BSEC focus their efforts on a select number of key projects and objectives that can be effectively implemented and achieved within the context of a regional framework (Japaridze et al., 2010, p. 25).

2.3. Russia's actions and Russia-Ukraine conflict

Russia's policy toward regional countries, particularly ex-Soviet Union countries and the Russia-Ukraine conflict had a considerable impact on BSEC and the broader geopolitical landscape of the region. As it has been examined in the previous section, the region also hosts the security and military-based mindset of the US, which sees the region as a region to contain and deter Russia, impacting regional security and stability negatively. On the other hand, Russia's view of the countries between itself and the European Union as a buffer zone, and its tendency to see the region as its backyard, have also caused the same negative concerns for the region (Al & Özdil, 2017, p. 152). The countries with the most important relations in the Black Sea region are Russia and Ukraine, and in this respect, these two countries, which are politically and economically intricate in the region, are extremely important for the energy, economic and geo-strategic policies of this region. Russia sees Ukraine as critical for its national security. Ukraine's rapprochement with the EU, NATO and the USA has further deepened the Russia-Ukraine crisis (Dinler, 2019).

During the 1990s and 2000s, several changes linked to the deterioration of the Black Sea's dominant order. The widespread assumption at the time was that the conflict between the two world superpowers, the United States and its most probable adversary, China, was gradually shifting the intensity of geopolitical struggle to the Asia-Pacific. First, Russia's growing dissatisfaction with the EU and NATO over their "mutual neighborhood" in the Caucasus and Ukraine, and second, the unexpected rise of Daesh in the Middle East, along with the safety and geopolitical factors that arose have transformed the geopolitical value of the region (Shlykov, 2018, p. 99). The ongoing conflict between the Russian-led Eurasian Economic Union (EEU) and the EU, which are inherently incompatible, has only served to accentuate the geo-economic divide in the region. The Russian-Ukrainian conflict has served to illustrate this incompatibility.

Since the Russian annexation of Crimea in 2014, Moscow has strengthened the peninsula's military capabilities, in line with the bastion doctrine. This upgrade intends to allow Russia to efficiently confront possible threats in regions far from its own borders. Russia has strengthened its land-based early warning and armament systems, as well as equipping its Black Sea Fleet with long-range land and sea missiles. Since 2014, Moscow's military expansion has strengthened its claim to regional supremacy while also placing pressure on neighboring states (Isachenko & Swistek, 2023, p. 2).

In reaction to Russia's annexation of Crimea in 2014, NATO and certain Western partners increased the amount of military forces in the region. NATO's "Air Policing" campaign saw aircraft from partner troops begin air patrols over the Black Sea, Romania, and Bulgaria. Following the NATO Summit in Warsaw in 2016, a "Tailored Forward Presence" (*NATO - Topic: NATO's Military Presence in the East of the Alliance*, 2023; *PMC Romania*, n.d.) was formed in Romania and Bulgaria. The agreements reached at the Madrid Summit in 2022 served as the foundation for the establishment of the newly formed NATO battle groups in Romania, Bulgaria, and Hungary (Atlamazoglou, n.d.; Macias, 2022; NATO, n.d.-b). These NATO troops are intended to bolster the Alliance's primary role of deterrence and defense. This deployment led to a doubling of the number of US troops in Romania, from roughly 1,000 in January 2022 to around 3,000 currently. Along with the dispatch of the 101st Airborne Division,¹ the US sent proficiently trained and combat-capable units to Romania, a strategically important territory. Furthermore, the US benefits from the presence of these units and their closeness to the region. There is a constant soldier presence in Ukraine to support ongoing reconnaissance and intelligence-collecting operations. Additionally, drones are often deployed in international airspace above the Black Sea. Romania began to play an increasingly important role in the Allied and American presence in the Black Sea area, where efforts were made to strengthen NATO's deterrent and defensive capability (Isachenko & Swistek, 2023, pp. 3-4).

All in all, the war between Russia and Ukraine, which are members of the BSEC, has significantly affected the activities and effectiveness of the organization. According to a study examining the changes in the export and import rates of the countries in the region, most of the countries of the Black Sea region have experienced positive changes in the overall export and import of products. (Nate et al., 2024, pp. 264-265) Nevertheless, it is crucial to acknowledge that the ongoing conflict between Russia and Ukraine has resulted in a surge in prices and significant disruptions to food security. The ongoing conflict has not only affected the availability and cost of food supplies but has also created widespread economic instability, affecting global markets and access to essential resources. (Nate et al., 2024, p. 258) Thus, it is important to note that the effectiveness of BSEC will diminish as the Russia-Ukraine war persists. This will facilitate the ability of global powers such as the EU and the US to influence the regional balance in their favor. While some BSEC member countries may not express concern, it is evident that Russia and Turkey will feel serious discomfort. It is crucial to highlight that the divergent interests and aspirations of regional countries represent a significant impediment to the efficacy of BSEC.

2.4. Türkiye as a key actor

The entrenched historical tensions between the Russian and Ottoman Empires in the region continue to impact how the Western world views the relationship between Russia and Türkiye today. According to some analysts, the current partnership is perceived as an "unusual historical occurrence." This perspective overlooks the changing dynamics in Moscow-Ankara relations following the decline of both empires and underplays the enduring importance of the Montreux Convention for Türkiye.² The

---

¹ "101st Airborne Division (Air Assault): FORT CAMPBELL," U.S. Army, accessed October 28, 2023, <https://home.army.mil/campbell/101st>.

² "Implementation of the Montreux Convention / Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs," accessed October 29, 2023, <https://www.mfa.gov.tr/implementation-of-the-montreux-convention.en.mfa>; "Montreux Convention (1936) | Türkiye & Dardanelles | Britannica," accessed October 29, 2023, <https://www.britannica.com/event/Montreux-Convention>; Yücel Acer, "Russia's Attack on Ukraine: The Montreux Convention and Türkiye," *International Law Studies* 100, no. 1 (April 14, 2023), <https://digital-commons.usnwc.edu/ils/vol100/iss1/8>.

1936 Convention provided Türkiye control over the Bosphorus, the Sea of Marmara, and the Dardanelles, restricting (*II. Convention Relating to the Régime of the Straits / Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs*, n.d.) not only access via these straits but also the period of vessel deployment, affecting the Black Sea's military balance (Isachenko & Swistek, 2023, p. 1). As a regional state, Türkiye poses the most serious military and political challenge to Russia in the Black Sea area. The region has a history of political and military power struggles between Türkiye and Russia. Nevertheless, it is plausible to suggest that the recent positive and close relations between Türkiye and Russia indicate an emerging approach towards the region that envisages greater collaboration. Türkiye views Russia as an important economic partner and the most significant deterrent power in the region. It is important to note that the developing economic relations have a significant impact on the Turkish economy. For these reasons, Türkiye seeks to maintain cordial relations with Russia, despite the strained ties between the West and Russia. Despite being a NATO member, Türkiye has opted not to conform to the Western rhetoric and approach toward Russia. While Türkiye does not wish to engage in a direct military confrontation with its neighbor, it also seeks to protect the development of its commercial relations. Russia holds similar views towards Türkiye. Russia, which is keen to avoid any deterioration in its close relations with Türkiye, a NATO member, is also influencing its strategy of creating cracks in the Western alliance by deepening its relations with Türkiye. However, one of the most significant factors is that Russia views Türkiye as a gateway to the West, particularly in light of the economic and political sanctions imposed by the West, especially given the situation with Ukraine. Russia is therefore keen to avoid any damage to its bilateral relations. The relations between Türkiye and Russia, two of the most influential powers in the region, are of great significance for the security and economic development of the region. Nevertheless, it is challenging to ascertain the extent to which and for how long these two countries will be able to maintain close relations in the context of rapidly evolving global dynamics.

The global supply chains, which had already been significantly impacted by the COVID-19 pandemic, were confronted with a new challenge with the onset of the Russia-Ukraine war in February 2021. It was evident that the conflict between two countries that collectively account for a significant portion of the world's grain production would have a profound impact on regions grappling with famine, particularly in Africa. The circumstances and the cordiality of Turkish-Russian relations proved instrumental in mitigating the effects of this crisis, although only briefly. Türkiye played a pivotal role in resolving the global grain crisis, assuming the role of mediator between Russia and Ukraine with the support of the United Nations. Türkiye played an instrumental role in facilitating the delivery of grain from Russia and Ukraine to other parts of the world through the Black Sea Grain Corridor project, which was established in Istanbul (Bayazıt & Gürbüz, 2023, p. 2221). The agreement was terminated in July 2023 with Russia's withdrawal, and the world is once again confronted with the aforementioned risk. It is of paramount importance that Türkiye and Russia continue to work in coordination with one another, not only for the security of the region but also for the stability of the wider international community (Bayazıt & Gürbüz, 2023, pp. 2217–2220). Overall, this tense and conflicting process between Russia and Ukraine not only had an impact on the economies of the countries in the region but also affected BSEC's ability to continue its activities more effectively (Yalçinkaya, 2017, p. 14).

Öçal and Öztürk conducted research on the impact of the Russia-Ukraine conflict on Türkiye-Ukraine trade relations. Their findings revealed significant discrepancies in the changes in export and import product categories before and after the war. Notably, the research indicated a notable increase in Türkiye's exports to Ukraine of food products, aircraft, automobiles, and military-industrial equipment (Öçal & Öztürk, 2022, pp. 594–595). In contrast, Sezgin emphasizes in his analysis that the war between Ukraine and Russia may have a detrimental impact on the Turkish economy. It is not inaccurate to suggest that these negative effects, which are reflected in the economy of Türkiye, the region's dominant power, are also reflected in other nations in the region (Sezgin, 2022, pp. 550–557).

Another analysis estimates that Türkiye would lose at least \$10 billion in international commerce as a result of the ongoing conflict and the subsequent period of reduced trade (Alkanalka et al., 2022, p. 12).

Turkey has recently emerged as a key player in the region, spearheading several significant initiatives. The implementation of Turkey's Zangezur and Development Road corridors projects is poised to elevate the geopolitical importance of the Black Sea Region to new heights. These projects, which are designed to transform Turkey's role in the region and beyond, have the potential to expand the scope of cooperation with BSEC countries. Turkey has demonstrated a profound and unwavering commitment to the Black Sea Economic Cooperation (BSEC) and the principles it espouses. Turkey serves as the host country for the Organization's permanent international secretariat, as well as the secretariats of two related bodies: the BSEC Business Council, which represents the private sectors of the member countries, and the Parliamentary Assembly of BSEC, which represents the parliamentary dimension of Black Sea Cooperation (Apakan, 2010). Overall, Türkiye benefits from its participation in the BSEC, securing notable economic, political, and energy-related gains. However, beyond this, the organization functions as a forum for maintaining transparent communication between member states and facilitating mutual assistance. This is of particular value to Türkiye, particularly during periods of strained bilateral relations with certain member states (Bozkus, 2019, p. 189).

3. The BSEC as a Regional Organization

The establishment of regional cooperation organizations by countries, influenced by globalization and changes in communication and transportation, has led to an increase in countries' interdependence and, as a result, dependency relations. These organizations have had a significant impact on the shape of international relations. The intensified cross-border interactions have enabled countries to diversify and expand their mutual economic activities. This situation has had a positive effect on regional cooperation organizations, both regionally and globally, in terms of qualitative development and quantitative growth (Bakan & Güven, 2021, p. 531).

Reduced obstacles to global transactions and the widespread adoption of information technology have been driving the growing interconnectedness of global markets. While not a recent trend, the term 'globalization' has gained popularity since the 1990s to characterize the increasingly intertwined global economy, resulting in increased trade, outsourcing of production and services, and the movement of talented experts (Hummels, 2007). As these tendencies have proceeded, regional economic integration has strengthened as a result of deeper institutional ties and considerable market forces. Each country is currently involved in regional trade agreements and affiliated with at least one regional trade body. A significant portion of global trade, over a third, occurs within these agreements. The primary goal of these regional pacts is to lower trade barriers among member nations, which, in essence, results in a form of trade preference for member-to-member trade compared to trade with non-member countries (Dees et al., 2008, p. 5). The undeniable regulatory impact of regional cooperation on international issues is evident. While economic-focused regional cooperation enhances the trade relationships among member nations, it also influences their political, social, and security ties. Regional collaborations offer several advantages, including the creation of a peaceful and trustworthy environment that effectively reduces areas of conflict and potential tensions, minimizing potential risks. In this context, these partnerships yield significant benefits by establishing a sphere of influence that prevents potential political, economic, and social issues between member countries. They also present fresh opportunities for countries to address their existing challenges and make positive contributions to regional political and economic stability (Bakan & Güven, 2021, pp. 529–530).

The BSEC was initially conceived as a means of establishing a free trade zone between countries situated along the Black Sea coast. Nevertheless, subsequent summits and meetings will assess the organization in terms of its economic cooperation. (Bakan & Güven, 2021, p. 535) The inception of the BSEC can be attributed to retired ambassador Şükrü Elekdağ. In his 1989 writings, Elekdağ emphasized that Türkiye's geographical presence spans the Middle East, Europe, Asia, the Caucasus, the Black Sea,

and the Mediterranean, and he advocated that regional cooperation could open up new opportunities for Türkiye. The geopolitical landscape following the Cold War presented the conditions for fostering such cooperation in the Region (Altıntaş, 2006, pp. 640–641). It was the 8th President of Türkiye Turgut Özal, who translated Elekdag's proposal into the BSEC organization (Cağiran, 2000, p. 6). The dissolution of the Soviet Union prompted Turkey to recognize its role as a regional mediator and to assume an active role in maintaining peace and stability in the region (Kona, 2003, p. 42).

Recent events in the region and international politics have forced the "Wider Black Sea region" into the global limelight, transforming it from a periphery to a primary focus of world affairs. The phrase "Wider Black Sea region" refers to a large territory stretching from southeastern Europe to the western borders of the Caspian Sea and it has a political resonance rather than a purely geographic one (Gaber, 2018, p. 201). According to this concept, the region, which includes only six coastal republics, is inextricably tied to the larger areas of the Caucasus, Caspian, and Balkans owing to geological, economic, and sociopolitical considerations. This region's strategic location acts as a natural bridge connecting Europe, Asia, Central Asia, and the Middle East, making it a critical commerce route and a crucial channel for energy transportation (Kunt Akın, 2010).

Due to its instability and significance as an energy route, the broader Black Sea region has attracted multiple actors in what is referred to as the "New Great Game" (Kunt Akın, 2010). These actors include the Black Sea littoral states as "local players," influential "external players" like the USA, EU, China, and Iran, "regional intergovernmental players" such as BSEC, GUAM-Organization for Democracy and Economic Development, and the Black Sea Forum, as well as "global intergovernmental players" like the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE), United Nations (UN), NATO, and the Council of Europe (Kunt Akın, 2010). Numerous non-governmental organizations and multinational companies are also involved. (Celac & Manoli, 2006, p. 193) Each of these active participants in the "New Great Game" follows its particular strategic political and economic strategies and preferences. Shortly after the Cold War, regionalization trends grew in the Black Sea area as a response to the incompatible interests of the regional states. In today's globalized world, regional cooperation has been regarded as a critical instrument for guaranteeing stability, tackling economic transition issues, and strengthening linkages with existing European economic and security frameworks (Celac & Manoli, 2006, pp. 193–194).

According to the most recent statistics from 2022, the total population of the Organization of the BSEC countries is 340 million. The GDP (current prices) is estimated at 3.570 trillion USD, representing a GDP/World GDP ratio of 3.71%. Exports are valued at 1.097 billion USD, while imports are estimated at 992 billion USD. The share of world exports is 4.6%, while the share of world imports is 4% (*BSEC - Black Sea Economic Cooperation*, n.d.; *Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)*, 2023).

To gain an in-depth understanding of the activities and initiatives pursued by the BSEC, it is necessary to examine the areas of focus and the projects that have been implemented. Mechanisms such as the "E-commerce, Single Window, and Information Exchange Mechanism," implemented within the BSEC, are designed to facilitate coordination and trade between member countries.

The "E-commerce" project encompasses the "BSEC Cooperation Framework in E-Commerce" document, prepared by Russia, which outlines the framework for cross-border e-commerce and cooperation in cross-border trade. It also addresses the need to enhance e-commerce capacity and strengthen public-private sector cooperation. The document includes action suggestions that will facilitate e-commerce among member countries, particularly in the areas of developing e-commerce infrastructure. The document, which was adopted at the working group meeting held on November 10, 2020, was presented to the BSEC Senior Officials Committee and approved at the 43rd Meeting of the Council of Ministers of Foreign Affairs on June 30, 2021 (*Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)*, 2023). Russia once again proposed the "Single Window" system in the document titled "BSEC Cooperation Framework in Single Window Systems." The document outlines three main areas of focus

for member countries: "harmonization of single window systems in the multilateral platform," "development of national single window systems," and "increasing capacity in the field of single window." The document includes a series of action suggestions that aim to facilitate trade between countries. The document was finalized at the Working Group meeting on May 4, 2017, and presented to the BSEC Senior Officials Committee (*Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)*, 2023).

The "Information Exchange Mechanism" is a mechanism that envisages the sharing of information on various issues between BSEC member countries, including foreign trade regimes, standards, investment opportunities, export, import, and transit procedures. This information is then analyzed and suggestions for improvements in cooperation are produced. As of the end of 2023, the Working Group continues to evaluate the project. The implementation of this project will facilitate trade between member countries and result in the creation of a valuable database that will benefit regional companies operating in these countries. As can be seen, the BSEC focuses on accelerating and facilitating trade between member countries and ensuring a healthier exchange of information. The latest areas that the organization has been discussing to improve are Culture, Environmental Protection, Emergency Assistance/Seismic Risk, Exchange of Statistical Data and Economic Information, Transport, and the BSEC Project Development Fund (Permanent International Secretariat (PERMIS)BSEC, 2024, p. 5). These projects and practices contribute to the growth of the countries' trade volumes as well as the organization's economic and political integration by promoting commercial relations among member countries and prioritizing economically complementary relations and activities within the framework of the BSEC's objectives (Bakan & Güven, 2021, p. 543).

While assessing the political objectives of the BSEC, Sander states that it seeks to benefit from the new international environment created by the increasing influence of Europe, to strengthen political understanding and cooperation after the completion of the economic infrastructure, and to encourage the active participation of member countries in the European integration process. In this context, he states that the BSEC aims to be a European organization and an integral part of the developing European architecture (Sander, 1993, p. 396). Oktay, on the other hand, emphasizes that the BSEC strengthens regional solidarity and increases dialogue between countries despite the problems. He claims that it had a significant part in overcoming the region's uncertainties in the post-Cold War period. He emphasizes that, from the Turkish perspective, the ultimate goals of the BSEC have been achieved and an environment of economic cooperation and integration has been created (Oktay, 1989, p. 150). Within the framework of BSEC, studies on liberalizing trade in the region and removing obstacles to trade are carried out by the Trade and Economic Development Working Group. The working group's primary focus areas are sharing experience on national trade facilitation committees, cooperation on border crossing points, and e-commerce. This integration is not merely a means of enhancing productivity; it also serves to ensure the optimal utilization and distribution of existing resources, fosters competition across various sectors, and minimizes market risks. Furthermore, they are increasing their investments in research and development, which is essential for long-term growth (Permanent International Secretariat (PERMIS)BSEC, 2024, pp. 1-14).

It should be noted that one of the most important concrete steps taken among the member countries is the Black Sea Foreign Trade and Investment Bank. While the Bank supports projects in member countries, it takes care to ensure a balanced distribution among all members (Bakan & Güven, 2021, p. 543; Yalçinkaya, 2017, pp. 12-13).

Conclusion

The article revealed that regional organizations such as the BSEC were seriously affected by the agendas of global and regional powers. On the one hand, specific cases in the region, NATO's expansion, the Russia-Ukraine conflict, have caused security problems and instability which causes uncertainty and creates risks for long-term investments for sustainable development of regional countries. On the other hand, initiatives from the EU, China, and Türkiye can stimulate economic development in the region. The

European Union (EU) has adopted a dual approach to engaging with the Black Sea Economic Cooperation (BSEC). On the one hand, the EU has initiated a series of initiatives to influence the activities and direction of the BSEC. Concurrently, the EU has established parallel organizations, which are designed to replicate the structure of the BSEC. This dual approach has the effect of limiting the capacity of the BSEC to play an active role in the regional and international arenas. It appears that the EU is more inclined to pursue projects under its own control than to entrust the direction of these projects to an organization that is under the active leadership of Russia and Turkey.

The Russia-Ukraine war serves as a case for assessing the BSEC and its role in the region's larger geopolitical context. It also allows for an assessment of the BSEC's efficacy in handling regional issues and opportunities, offering insight into its function in the context of a major geopolitical crisis. Despite the absence of any tangible activity or initiative on the part of the BSEC to address the crisis, the organization has nonetheless served as a platform for Russia and Ukraine, two countries engaged in armed conflict, to engage in reconciliation. This situation ensures that the previously obstructed diplomatic channels between the two countries are now somehow accessible, and that communication between them is occurring. The most illustrative example of this phenomenon was the fact that the two countries were able to convene for the first time at the BSEC meeting following the crisis involving Türkiye and Russia over the downing of a Russian plane. On July 1, 2016, during a meeting of foreign ministers from the BSEC member states in the Russian resort of Sochi, the Turkish Foreign Minister held a meeting with his Russian counterpart (Bozkus, 2019, p. 189). This encounter represented a significant advance in the reestablishment of cordial relations between the two nations, following a period of crisis. In this context, Türkiye or another member of the organization could facilitate a meeting between all BSEC countries to act as a mediator crisis in the region such as the Russian and Ukrainian and, the Armenia-Azerbaijan wars. The participation of NATO in the region appears to throw a pall over the BSEC and shape the security situation. Interactions between international entities in this strategically crucial area provide unique insights into the region's complicated dynamics and power struggles. The BSEC's position as a facilitator of regional stability, economic engagement, and a forum for harmonizing its member nations' different interests is critical to the shifting geopolitics of the region. While international actors' projects have the potential to contribute to regional peace and development, the interest of global and regional actors in the region may create an environment of more competition, which may lead to conflicts and tension in the region. As has been the case in NATO's eastward expansion, this could have a negative impact on regional stability. However, it must be noted that the EU's GGP and China's BRI projects are mostly focused on infrastructure, economic development, and connectedness.

Despite the regional, international, and internal challenges and shortcomings that the BSEC faces, there is an effort to develop a strategy to overcome these difficulties. In this way, we see that the BSEC is attempting to create harmony and coordination among its member countries with the projects it has implemented and plans to implement. These efforts of the organization may be successful in the long term by contributing to regional development and solving problems. As the region becomes increasingly contested by external powers, the non-political agenda of the BSEC will remain vulnerable to negative influence.

Overall, it is imperative for all stakeholders to strengthen cooperation within the region and expand it to other objectives. It is clear that, for the foreseeable future, the stability of the wider region will depend heavily on cooperation in several areas, including security and energy. This underscores the urgent need for comprehensive cooperation in the region. To this end, it is clear that regional countries and international actors acting and cooperating within the framework of this common ideal will not only contribute to the security and development of the region but will also contribute to international peace. The BSEC countries can make progress in terms of mutual gain by acting in cooperation with China's BRI, EU's GGP, Türkiye's Development Road, and Zangezur Corridor projects.

The interconnectedness of the region with Central Asia and the Middle East will give opportunities for these countries to sustain their economic development. It is important to develop approaches based on the cooperation perspective mentioned above, instead of approaches that threaten the security of the region, such as the Russian-Ukrainian conflict and the expansion strategy followed by NATO in the region. These security-based perspectives cause instability and unrest in the region.

References

- 101st Airborne Division. (n.d.). U.S. Army. Retrieved October 28, 2023, from <https://home.army.mil/campbell/101st>
- Acer, Y. (2023). Russia's Attack on Ukraine: The Montreux Convention and Turkiye. *International Law Studies*, 100(1). <https://digital-commons.usnwc.edu/ils/vol100/iss1/8>
- Akdemir, E. (2014). Nato'nun Karadeniz Politikası. *Karadeniz Araştırmaları*, 42, 1-9.
- Al, A., & Özdiş, B. (2017). Karadeniz'in uluslararası politik ekonomisi: Rusya ve Ukrayna ilişkilerinin yeniden analizi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(2), 151-167.
- Alkanalka, M., Önder, E., & Bolgün, E. (2022). Rusya-Ukrayna savaşı. *Ülke Politikaları Vakfı*, 51-63.
- Altıntaş, H. (2006). KEİB: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü. In Ş. Çalış, B. Akgün, & Ö. Kutlu (Eds.), *Uluslararası örgütler ve Türkiye* (pp. 639-669). Çizgi Yayınları.
- Apakan, E. (2010). Türkiye's Approach to the Black Sea Region and to the Organization of The Black Sea Economic Cooperation (BSEC). *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi/T.C. Dışişleri Bakanlığı, KEI (BSECI)* (Special Issue). <https://www.mfa.gov.tr/the-new-geopolitical-order-in-the-bsec-region-tr.mfa>
- Atlamazoglou, C. (n.d.). NATO is pouring concrete to support new "battlegroups" in 4 countries amid rising tensions with Russia. Business Insider. Retrieved October 29, 2023, from <https://www.businessinsider.com/nato-sets-up-new-battlegroups-amid-rising-tension-with-russia-2022-10>
- Aydin, M., & Triantaphyllou, D. (2010). *A 2020 Vision for the Black Sea Region: A Report by the Commission on the Black Sea* [Policy Brief]. The Black Sea Trust for Regional Cooperation. www.blackseacom.eu
- Bakan, S., & Güven, M. E. (2021). Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) Örneğinde Bölgesel İşbirliği Örgütlerinin Etkileri ve Akdeniz Üzerine Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 528-557.
- Bayazıt, A., & Gürbüz, G. B. (2023). Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşmasının Uluslararası Ticaret Açısından Değerlendirilmesi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10(6), 2215-2235. <https://doi.org/10.46868/atdd.2023.591>
- Bozkus, R. Y. (2019). Turkey's Relations and Energy Cooperation with the BSEC. *Insight Turkey*, 21(3), 177-194.
- BSCF. (2021, November 23). Republic of Turkiye Ministry of Interior Affairs Coast Guard Command. <https://en.sg.gov.tr/bscf>
- BSEC - Black Sea Economic Cooperation. (n.d.). Retrieved October 28, 2023, from <http://www.bsec-organization.org/member-states>
- Cağiran, M. (2000). Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü-Hukuki Yapısı ve Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. *Galatasaray University Journal, Special Issue*, 1-49.
- Celac, S., & Manoli, P. (2006). Towards a New Model of Comprehensive Regionalism in the Black Sea Area. *Southeast European and Black Sea Studies*, 6(2), 193-205. <https://doi.org/10.1080/14683850600694262>

- Clapp, S. (2022). *AT A GLANCE: Outcome of the Madrid NATO Summit, June 2022* (PE 733.604). EPRS | European Parliamentary Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733604/EPRS_ATA\(2022\)733604_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733604/EPRS_ATA(2022)733604_EN.pdf)
- Dees, S., di Mauro, F., & McKibbin, W. J. (2008). International linkages in the context of global and regional integration. *Globalisation, Regionalism and Economic Interdependence*.
- Dinler, M. (2019). *Jeopolitik çerçevede Ukrayna-Rusya gerilimi* [Master's Thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/handle/trakya/3150>
- Eastern Partnership | EEAS*. (2022, March 17). The Diplomatic Service of the European Union. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eastern-partnership_en
- Erhan, Ç. (2006). Türkiye ve Bölgesel Örgütler. In Ç. Erhan & M. Aydın (Eds.), *Beş Deniz Havzasında Türkiye* (pp. 389–421). Siyasal.
- Gaber, Y. (2018). Security Triangle in the Black Sea Region: Turkey, Russia, United States. In R. Ondrejcsák, P. Bátor, R. Q. Turcsányi, & M. Mochťak (Eds.), *Panorama of Global Security Environment 2017-2018: The Central European Perspective* (pp. 198–220). Stratpol. <https://ceias.eu/wp-content/uploads/2019/03/Panorama-of-Global-Security-Environment-2017-2018.pdf#page=199>
- Hodges, B. (2021, January 21). *The Black Sea ... Or a Black Hole?* CEPA. <https://cepa.org/article/the-black-sea-or-a-black-hole/>
- Hummels, D. (2007). Transportation costs and international trade in the second era of globalization. *Journal of Economic Perspectives*, 21(3), 131–154.
- Huntington, S. P. (1999). The Lonely Superpower. *Foreign Affairs*, 78(2), 35–49. <https://doi.org/10.2307/20049207>
- II. Convention Relating to the Régime of the Straits / Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs*. (n.d.). Retrieved October 29, 2023, from <https://www.mfa.gov.tr/ii-convention-relating-to-the-regime-of-the-straits.en.mfa>
- Implementation of the Montreux Convention / Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs*. (n.d.). Retrieved October 29, 2023, from <https://www.mfa.gov.tr/implementation-of-the-montreux-convention.en.mfa>
- Isachenko, D., & Swistek, G. (2023). *The Black Sea as Mare Clausum*. Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) German Institute for International and Security Affairs. <https://www.swp-berlin.org/publikation/the-black-sea-as-mare-clausum>
- Japaridze, T., Panagiota, M., Dimitrios, T., & Yannis. (2010). *The EU's Ambivalent Relationship with the BSEC: Reflecting on the Past, Mapping out the Future* (Policy Brief 2). International Center for Black Sea Studies (ICBSS). https://www.files.ethz.ch/isn/112062/PB_20.pdf
- Kagan, R. (2008). *Robert Kagan, The Return of History and the End of Dreams*. Alfred A. Knopf. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/intj64&section=44
- Kamadan, Y. (2024, April 26). *Türkiye-Iraq Development Road Project forges new trade path*. TRT World. <https://www.trtworld.com/turkiye/turkiye-iraq-development-road-project-forges-new-trade-path-17929034>

- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)*. (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı. <https://ticaret.gov.tr/data/5b872ee013b8761450e18f68/KE%C4%B0%20Bilgi%20Notu.doc>
- Karagül, M. (2017). *Uluslararası iktisadi örgütler ve az gelişmiş ülkeler* (5th ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ketenci, A. (2023, November 4). *Rusya-Ukrayna savaşının gölgesinde Karadeniz'in güvenliği*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/rusya-ukrayna-savasinin-golgesinde-karadenizin-guvenligi/2729478>
- Kılıç Yaşın, G. (2022). *Değişen Karadeniz Jeopolitiği ve NATO* (Analysis 22; pp. 1–6). Center for Eurasian Studies. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/DEGISEN-KARADENIZ-JEOPOLITIGI-VE-NATO>
- Kona, G. G. (2003). The Black Sea Economic Cooperation Organization (The BSCEO) and Turkey. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, Article 5.
- Krauthammer, C. (2002). The Unipolar Moment Revisited. *The National Interest*, 70, 5–18.
- Kunt Akın, E. (2010). The New Geopolitical Order in The BSEC Region. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi/T.C. Dışişleri Bakanlığı, KEİ (BSECI(Special Issue)*. <https://www.mfa.gov.tr/the-new-geopolitical-order-in-the-bsec-region-tr.mfa>
- Layne, C. (2018). The US–Chinese power shift and the end of the Pax Americana. *International Affairs*, 94(1), 89–111.
- Macias, A. (2022, March 23). *NATO leaders set to OK "major increases" of troops in response to Putin's war on Ukraine*. CNBC. <https://www.cnn.com/2022/03/23/nato-leaders-slated-to-bolster-troop-presence-in-bulgaria-hungary-romania-and-slovakia.html>
- Mazis, I., & Troulis, M. (2020). *Processing historical case studies into Systemic Geopolitical Analysis*. <https://www.semanticscholar.org/paper/%E2%80%9CProcessing-historical-case-studies-into-Systemic-Mazis-Troulis/71059e45484cc9eddf8bd6e2bb2129f33bd6cab7>
- Mearsheimer, J. J. (1990). Back to the future: Instability in Europe after the Cold War. *International Security*, 15(1), 5–56.
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. WW Norton & Company.
- Mearsheimer, J. J. (2019). Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order. *International Security*, 43(4), 7–50. https://doi.org/10.1162/isec_a_00342
- Monteiro, N. P. (2011). Unrest assured: Why unipolarity is not peaceful. *International Security*, 36(3), 9–40.
- Montreux Convention (1936) | Turkey & Dardanelles | Britannica*. (n.d.). Retrieved October 29, 2023, from <https://www.britannica.com/event/Montreux-Convention>
- More on Operation Black Sea Harmony*. (2009, April 1). Bosphorus Naval News. <https://turkishnavy.net/2009/04/01/more-on-operation-black-sea-harmony/>
- Naji, S., & Jawan, J. A. (2011). Research methodology in geopolitics: Application of qualitative content analysis in studying the geopolitical codes case: the role of the Persian Gulf's oil in the Iraq war. *Geopolitics, History & International Relations*, 3(2). <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=95908>

- Nate, S., Colibășanu, A., Stavvytskyy, A., & Kharlamova, G. (2024). Russo-Ukrainian war on Black Sea trade: Geoeconomic challenges. *Economics and Sociology*, 17 (1), 256-279. doi: 10.14254/2071-789X.2024/17-1/16. *Sociology*, 17(1), 256–279. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2024/17-1/16>
- NATO. (n.d.-a). *NATO leaders approve new Strategic Concept*. NATO. Retrieved October 29, 2023, from https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_197281.htm
- NATO. (n.d.-b). *NATO's multinational battlegroup in Bulgaria reaches full capability*. NATO. Retrieved October 29, 2023, from https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_210099.htm
- NATO - Topic: NATO's military presence in the east of the Alliance*. (2023, July 28). North Atlantic Treaty Organization. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm
- New EU Strategy on Central Asia / EEAS*. (n.d.). The Diplomatic Service of the European Union. Retrieved May 5, 2024, from https://www.eeas.europa.eu/node/62412_en
- Öçal, B., & Öztürk, M. S. (2022). Rusya-Ukrayna savaşının Türkiye ile Ukrayna arasındaki dış ticarete etkisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 577–596.
- Oktay, E. G. (1989). Türkiye'nin Avrasya'da Çok Taraflı Girişimlerine bir Örnek: Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(10), 149–179.
- Permanent International Secretariat (PERMIS)BSEC. (2024, March). News from the Black Sea. *Black Sea Economic Cooperation*. <https://www.bsec-organization.org/news-letter>
- PMC Romania*. (n.d.). Ministry of National Defence Republic of Poland. Retrieved October 28, 2023, from <https://www.gov.pl/web/national-defence/pmc-romania>
- Republic of Türkiye Ministry of Foreign Affairs. (n.d.). *BLACKSEAFOR*. Retrieved October 27, 2023, from <https://www.mfa.gov.tr/blackseafort.en.mfa>
- Rusya-Ukrayna Savaşı küresel ekonomiyi nasıl etkiledi?* (2023, March 14). TRT Haber. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/rusya-ukrayna-savasi-kuresel-ekonomiyi-nasil-etkiledi-752972.html>
- Şahin, M. (2011). Karadeniz Ekonomik İşbirliği Ve Şanghai İşbirliği Örgütünün Ekonomik Entegrasyon Bağlamında Karşılaştırılması. *Tübav Bilim Dergisi*, 4(2). <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubav/issue/21523/615005>
- Sander, O. (1993). The Balkan and Black Sea Cooperation. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(03), 389–400.
- Sezgin, V. (2022). How will Ukraine-Russia war affect Turkish trade? *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 546–557.
- Shlykov, P. (2018). Russian-Turkish relations in the wider black sea region: Cooperation and competition. *Perceptions*, 23(2), 93–116.
- Speranza, L., & Hodges, B. (2022, April 5). *10 Ways to Boost NATO's Black Sea Defenses*. CEPA. <https://cepa.org/article/10-ways-to-boost-natos-black-sea-defenses/>
- The Enlargement of the Union*. (2023, October 31). Fact Sheets on the European Union | European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/167/the-enlargement-of-the-union>

- Three Seas Story*. (2024). Three Seas Summit Vilnius-Lithuania. <https://3seas.eu/about/threeseasstory>
- Tomar, C. (2024, February 20). *AB'nin Orta Asya'ya artan ilgisi: Avrupa Birliği Küresel Geçit projesi*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-abnin-orta-asyaya-artan-ilgisi-avrupa-birligi-kuresel-gecit-projesi/3142543>
- Yalçinkaya, A. (2017). Kuruluşundan Günümüze Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(Özel Sayı Nisan 2017), Article Özel Sayı Nisan 2017.
- Zengezur Koridoru: İran projeye neden karşı çıkıyor?* (2023, September 28). BBC News Türkçe. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c1r4nr42wl4o>

Makale Bilgi Formu

Yazar Notu: An early version of this article was presented at the 3rd International Academic Seminar «The General History of Black Sea Area Studies from an Interdisciplinary Perspective», at Shaanxi Normal University in Xi'an, People's Republic of China in November 2023.

Yazar Onayı: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir. Bu çalışma CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.

Muhtarlık- Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Köy ve Mahalle İdaresi

Büşranur Bekman

Sakarya Üniversitesi, Tarih Bölümü,
Osmanlı Müesseseleri Ve Medeniyeti
Tarihi Anabilim Dalı
busranurbekman@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 18.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 02.07.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
03.07.2024

Kitap Bilgileri/Book Information

Yazar/Author: Mehmet Güneş

Yayınevi/Publisher: Vakıfbank Kültür Yayınları

Basım Yılı/Year of Publication: 2023

Sayfa Sayısı/Number of Pages: 360

Osmanlı şehirlerinin yönetim düzeni 19. yüzyılda yeniden yapılandırılma sürecine girmiştir. Bu döneme kadar mahalle ve köylerin yönetimi, sosyal düzenin ve asayişin sağlanması gibi hususlar başta imamlar olmak üzere yerel yöneticiler tarafından yürütülmüştür. Bununla birlikte Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da lağvedilmesine kadar, yeniçeriler de askeri görevlerin yanı sıra şehirlerdeki asayişi sağlama konusunda da aktif bir rol üstlenmişlerdir. Ancak bu yüzyılda merkezi yönetimi güçlendirmek ve özellikle asayişin sağlanması amacıyla yeni idari yapılanmalara ihtiyaç duyulması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu ihtiyacın bir sonucu olarak 1829'da doğan muhtarlık kurumu, özellikle Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile birlikte yerel yönetimde önemli bir rol üstlenmeye başlamıştır. Devrin siyasi ve idari dönüşümünden doğrudan etkilenen muhtarlık kurumu, görev ve yetki tanımları bakımından sık sık değişikliklere uğramıştır. Bu sebeple Osmanlı'dan Cumhuriyet'e mahalli idareler içinde en dikkat çekici kurumlar arasında yer almıştır.

Literatürde muhtarlık kurumunun tarihçesini özellikle arşiv belgeleri ile destekleyerek kapsamlı olarak inceleyen çalışma, Mehmet Güneş tarafından kaleme alınmıştır. Güneş'in eseri, devletin idari yapılanması ve yerel yönetimlerle ilişkisi çerçevesinde bu geçiş sürecinde muhtarlık kurumunun dönüşümünü incelemektedir. Eser birincil kaynaklar odağında muhtarlık teşkilatının doğuşunu, hukuki ve idari değişimlerini kapsamlı bir şekilde ele alarak bu kurumun Türk idari tarihindeki rolünü detaylıca ortaya koymaktadır. Kitabın temel argümanı, muhtarlık teşkilatındaki ve genel olarak mahalli idari sistemdeki değişimlerin ana nedeninin merkezi yönetimin yerel düzeydeki kontrolünü güçlendirmeye ve şehirlerdeki asayişin sağlamaya yönelik olduğu üzerine kuruludur. Eser, Osmanlı'nın idari yapılanmasında merkezîyetçi eğilimlerin nasıl arttığını ve başta muhtarlık teşkilatı olmak üzere bu sürecin yerel yönetim mekanizmaları üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde incelemektedir. Bu

bağlamda muhtarlık kurumunun gelişimi, devletin özellikle bu yüzyılda yaptığı düzenlemelere ek taşrada daha etkin bir yönetim kurma çabasının bir sonucu olarak ele alınmıştır (Güneş, 2023, s. 62).

Eser "Giriş", "Sonuç", dört bölüm ve konuya dair on iki arşiv belgesini içeren ek bölümünden oluşmaktadır. "Giriş" bölümünde literatüre genel bir bakış sunularak, konunun kavramsal çerçevesi ortaya konulmaktadır (Güneş, 2023, s. 13-56). Güneş, Osmanlı'nın idari yapısında en alt kademeler olarak nitelendirilen köy ve mahallelerin genel düzen içerisindeki yerinin saptanmasının, devlet mekanizmasının işleyişini kavramak açısından büyük önem taşıdığını dile getirmektedir (Güneş, 2023, s. 33). Giriş bölümünün dikkat çekici anlatısı Osmanlı mahalleleri hakkında değerlendirme yapılan kısım olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazarın bu kısmı "geleneksel mahalleler" ve "19. yüzyıl sonrası değişime uğrayan mahalleler" olarak dönemlendirdiği anlaşılmaktadır (Güneş, 2023, s. 43). Güneş'e göre İstanbul'daki mahalleler bu dönemlendirme sürecinde belirgin bir değişim gösterirken, "dış dünyaya kapalı" olarak tanımladığı taşra mahallelerinde ise geleneksel yapının korunduğu gözlemlenmektedir (s. 47). Ancak Osmanlı mahallelerinin yapısının statik bir kategoriye indirgenemeyecek kadar çeşitli ve dinamik olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kanaatimizce bu tür bir dönemlendirme tartışmalıdır (Ayrıca bk. Behar, 2014; Bekman, 2020; Demir & Uğur, 2020; Dolu & Karaosman, 2023; Karagedikli, 2018; Kaya, 2023; Uğur, 2014). Bölüm, Tanzimat öncesindeki mahalle idaresini detaylandırarak son bulur.

Eserin "Köy ve Mahallelerde Muhtarlık Teşkilatının Kuruluşu ve Yaygınlaşması (1829-1839)" başlıklı ilk bölümünde, muhtar teriminin kökenine ve idari yapı içindeki dönüşümüne dair ayrıntılı bir inceleme sunulmaktadır (Güneş, 2023, ss. 57-90). Yazar muhtar kelimesinin teşkilatın resmi olarak kurulmasından öncesine dayandığını ve Osmanlı köy ile şehirlerinde güvenilir kişileri tanımlamak için kullanılan bir terim olduğunu belirtmektedir. Bölümün ana vurgularından biri muhtarlık teşkilatının kuruluşunun, devletin içinde bulunduğu şartlar ve ihtiyaçlarla yakından ilintili olduğudur. Ayrıca kitabın bu bölümünde muhtarlığın taşrada hemen kurulamamasının nedenleri incelenir. Bölümde köy ve mahallelere muhtar tayin edilmesi, gayrimüslim mahallelerine ise kocabaşı ve kahyaların atanması da anlatılmaktadır. Muhtarların tayin sürecinin nasıl gerçekleştiği üzerine yoğunlaşan son ana başlık altında Güneş, muhtarlık seçimlerinin ilk dönemlerinde yönetimin imamlardan muhtarlara geçişinin tedrici bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Yazarın arşiv belgeleri ve mevcut literatürdeki çalışmalarla desteklenen bulgularını karşılaştırmalı bir analizle sunması bu bölümün dikkat çekici kısımlarından birini oluşturmaktadır.

"Tanzimat ile Birlikte Köy ve Mahalle İdaresi (1839-1864)" başlıklı ikinci bölümde Tanzimat'ın ilanı sonrası köy ve mahalle yönetiminde yaşanan dönüşüm ele alınmaktadır (Güneş, 2023, ss. 91-132). Bu dönemde merkez ve taşra yönetimi arasında kurulmaya çalışılan sistemin tarihsel arka planı çizilmiş, muhtarların rolleri, maaşları, nasıl tayin ve azledildiği üzerinden devlet kontrolünün nasıl şekillendiği incelenmiştir. Bölümde muhtarların maaşlarının belirlenmesi ve ödenmesi süreçlerinin muhassıllık nizamı çerçevesinde düzenlenmeye çalışıldığı ele alınmaktadır. Ancak muhassıllığın kaldırılmasının

ardından maaşların, devlet hazinesine ek yük getirmeden yerel halkın katılımıyla belirlenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. "Muhtarların Tayin ve Azilleri" alt başlığında ise Tanzimat reformları kapsamında diğer devlet memurları gibi muhtarların da yemin etme sürecinin başlatıldığının üzerinde durulmuştur. Bu örnekler, yeni düzenin zaman zaman idari ve ekonomik zorluklar nedeniyle başarısız olabileceğini ve bu durumda halkın katılımıyla yönetilen bir sürecin tercih edilebileceğini göstermektedir.

"Muhtarların Görev ve Sorumlulukları" başlıklı üçüncü bölüm, muhtarlar ve diğer yerel yöneticilerin köy ve mahalle yönetimindeki temel fonksiyonlarına odaklanır (Güneş, 2023, ss. 133-201). Bu kısımda muhtarların mahalle sakinlerinin nüfus kayıtlarını tutması, vergi toplaması ve kefalet işlemleri gibi asayişle doğrudan ilişkili görevleri ele alınmıştır. Muhtarların çeşitli konularda aracılık yapma rolleri ve taşra yöneticileri ile merkezi hükümet arasındaki iletişimi sağlama görevleri de öne çıkarılmaktadır. Aynı zamanda Müslüman idarecilerle birlikte gayrimüslim idareciler için de geçerli olan yönetim usulleri üzerinde durulmuştur. Bölümde tartışılan konulardan bazıları devletin yolsuzluklarla ve uygulama sürecindeki aksaklıklarla mücadele etme yöntemleri, bu sorunların talimatnameler ve nizamnameler vasıtasıyla çözümü üzerinedir. Diğer yandan eserin ana temasına uygun olarak, köy idaresi ve özellikle ihtiyar meclisinin kurulum süreçleri de detaylı olarak incelenmiştir.

Bölümde ayrıca muhtarların görevlerine değinilirken, taşra ile İstanbul (*Dersaadet*) arasındaki uygulama farklılıklarına dikkat çekilerek önemli hatırlatmalar yapılmaktadır. Bu hatırlatmalar taşradaki muhtarlık sistemi üzerine yoğunlaşan kitap kurgusunun pekiştirilmesine yönelik olduğu izlenimi vermektedir. Son olarak bölümde muhtarlık kurumunun düzen ve denetiminin sağlanması için pratik uygulamaların gerekliliği ve bu düzenin sağlanmasının hazine üzerinde ekstra mali bir yük oluşturmaması koşuluna bağlı olduğu vurgulanmaktadır.

"Vilayet Nizamnamelerinden Cumhuriyete Köy ve Mahalle İdaresi" başlıklı dördüncü bölümde Tanzimat dönemi sonrası yerel idare sistemindeki düzenlemeler, nizamnameler üzerinden ele alınmaktadır (Güneş, 2023, ss. 203-310). Bu kapsamda yazar, nizamnamelerin muhtarlık ve ihtiyar heyetinin görevdeki değişikliklere olan etkisini kronolojik olarak incelemiştir. Bölümün en güçlü yönlerinden biri bu geçiş sürecinde muhtarlığın durumunun dönemin siyasi konjonktürüne bağlı olduğunu net bir şekilde ortaya koymasıdır. Nitekim yazar, konuyu tarihsel bir çerçevede sunarak önceden bilgisi olmayan okuyucuların dahi konunun arka planını anlamalarını ve bağlam içinde değerlendirme yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Dördüncü bölüm, Cumhuriyet'e geçiş sürecinde köy ve mahalle idaresinde meydana gelen siyasi ve idari dönüşümleri tarihsel bir çerçevede ele alarak sona ermektedir. 1913'te muhtarların görevlerinin devam ettiği yapı, 1934'te yürürlüğe giren bir kanunla belediye teşkilatı olan yerlerde sonlandırılmıştır. Muhtarların yürüttüğü görevler 1944 yılında yeniden kurulana kadar on yıl süreyle belediyelere ve devlet dairelerine devredilmiştir. Kitabın "Sonuç" bölümü ise, eser boyunca vurgulanan ana noktaların ve bölümlerin bir özetini sunarak yapılandırılmış, okuyucuya eserin ana hatları hatırlatılmıştır (Güneş, 2023, ss. 311-315).

Bu kapsamda kitap, Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine geçiş sürecinde muhtarlık teşkilatının dönüşümünü muhtarların iş birliği yaptığı yerel yöneticilerin görev tanımlarını ve yetki sınırlarını tarihsel bir perspektifle ele almaktadır. Yazar, arşiv belgelerini yoğun bir şekilde kullanarak ve anlatıyı çeşitli örnek vakalarla destekleyerek konuya ilişkin kapsamlı bir bakış açısı sağlamaktadır. Bu yönüyle kitap, özellikle tarihçiler ve araştırmacılar için büyük bir önem taşımaktadır.

Yazar kitabın önsözünde çalışmanın ilk üç bölümünün yüksek lisans tezi çerçevesinde (Güneş, 2009), dördüncü bölümün ise arşiv vesikaları, literatürdeki çalışmalar ve önceden yayımlanmış iki makalesinden (Güneş, 2014, 2015) yararlanarak hazırlandığını belirtmiştir (Güneş, 2023, s. 9). Ancak çalışma, yazarın 2014 yılında Kitabevi Yayınları tarafından neşredilen *Osmanlı Döneminde Muhtarlık ve İhtiyar Meclisi (1829-1871)* isimli eseriyle önemli oranda benzerlik göstermektedir (Güneş, 2014). İki eserin karşılaştırılması bölüm başlıklarının ve eklerin (12. Ek hariç) büyük ölçüde örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Değerlendirilen eserde birinci bölüm başlığına "Köy ve Mahallelerde" ifadesi eklenmiştir. Dördüncü bölümün son alt başlığı olan "Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Köy ve Mahalleler" başlığı ise önceki eserden farklı olarak okuyucularla ilk kez buluşmuştur. Elbette iki eserin içeriklerinin tamamen özdeş olduğunu iddia etmek doğru olmayacaktır; fakat bir değerlendirme yapılırken bu iki kitap arasındaki benzerliklerin belirlenmesi kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir.

Nitekim durum okuyucular üzerinde belirgin bir etki yaratmıştır. Örneğin dördüncü bölümde yazarın nizamnameleri tartıştıktan sonra dile getirdiği "Vilayet, sancak, kaza ve köy idarelerini detaylarıyla açıklarken nahiyeleri ismen zikretmekle yetinen her iki nizamnamede de köy idaresi için hususi bölümler ayrılmıştı." ifadesi bu etkiyi pekiştirmektedir (Güneş, 2023, s. 206). Bu ifade bahsedilen nizamnamelerin hangileri olduğu sorusunu okuyucunun zihninde oluşturmaktadır. Öyle ki yazar önceki eserinde 1864 tarihli *Vilayet Nizamnamesi*'ni ve bu nizamnameye dair hususları "1864 Yılı Nizamnamelerinde Köy ve Mahallelerle İlgili Hükümler" başlığı altında ele almıştır (Güneş, 2014, ss. 125-130). Güneş'in zikredilen bu eserinde 7 ve 8 numaraları dipnotlarda nizamnameler detaylandırılırken (Güneş, 2014, s. 125). incelediğimiz çalışmada ise sadece 7 numaralı dipnota referans verilen *Tuna Vilayeti Nizamnamesi*'ne değinilmiştir (Güneş, 2023, s. 206). Okuyucu ancak 209. sayfaya geldiğinde yazarın bahsettiği diğer nizamnamenin *Genel Vilayet Nizamnamesi* olduğunu çıkarım yaparak anlamaktadır. İki kitap arasındaki benzerlikler dikkate alındığında bu tespit, kurgusal tutarlılık ve dipnot kullanımının daha dikkatli yapılması gerekliliğini vurgulamak açısından önemlidir. Dolayısıyla eser yeni bir araştırma sunmaktan ziyade, yazarın önceki çalışmalarını derleyip genişlettiği bir çalışma olarak değerlendirilebilir.

Öte yandan kitapta Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde merkezi bir rol oynamış olmasına rağmen, İstanbul'daki muhtarlık teşkilatını anlamak için yeterli bilgi sunulmadığı izlenimi oluşmaktadır. Öyle ki kitap boyunca taşradaki muhtarların ve ihtiyar heyetinin rollerine yoğun bir şekilde odaklanılırken, İstanbul'daki muhtarlar hakkında sunulan bilgilerin sınırlı olması dikkat çekicidir. Eserin ilk bölümünde Dersaadet ve Bilad-ı Selase'de (*Eyüp, Üsküdar ve Galata*) muhtarlık kurulması hakkında sadece kısa bir

alt başlık yer alırken (Güneş, 2023, ss. 66-72), sonraki bölümlerde İstanbul'a dair yer yer bilgiler ve örnekler sunulmaya devam edilmiştir. Kitabın dördüncü bölümüne gelindiğinde ise İstanbul'daki muhtarlık düzenine dair bazı ayrıntılar işlenmiştir (Güneş, 2023, s. 248). Ancak bu durumun nedeni şehre odaklanılmaktan ziyade yazarın Kanun-u Esasi'nin giriş kısmında İstanbul'un diğer vilayetlerden farklı olmayacağına dair yapılan vurguyla bağlantılıdır. Bu durum okuyucuların kitabın kapsamının nasıl oluşturulduğunu anlamaları için kitabın giriş kısmında veya önsözde yazar tarafından yapılacak bir izahı okuma gereksinimini ortaya çıkarmıştır.

Sonuç olarak bu eser sadece muhtarlık teşkilatının tarihini anlamaya yönelik bir çalışma olmanın ötesinde, Osmanlı döneminde başlayıp Cumhuriyet dönemi koşullarında şekillenen mahalle ve köy idaresinin yaşadığı dönüşümleri göstermesi açısından kıymetli bir kaynak olarak değerlendirilmelidir. Muhtarlığın yerel yönetimler ve iktisadi bilimlerle olan ilişkisi literatürde sıkça ele alınmasına rağmen bu kurumun tarihsel bir perspektiften incelenmesi, kitabın alana özgünlük katmasına olanak tanımıştır. Kanaatimizce İstanbul'daki muhtarlık teşkilatına dair daha fazla bilgi ve analiz eklenmesi, eserin kapsamını genişletebilir ve daha dengeli bir yapı sunabilir. Okuyucuların bu konuda daha geniş bir bilgi birikimi kazanmalarını sağlamak adına, gelecekteki baskılarda bu hususun giderilmesi faydalı olabilir.

Kaynakça

- Behar, C. (2014). *Bir Mahallenin Doğumu ve Ölümü (1494-2008) – Osmanlı İstanbulu'nda Kasap İlyas Mahallesi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Bekman, B. (2020). *XIX. Yüzyılın Dönüşen İstanbul'unda Mahalleler, Kollar ve Belediyeler: Bir Envanter ve Haritalama Çalışması*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, B. T., & Uğur, Y. (2020). Mahalle: Bir Mensubiyet ve Mesuliyet İlişkisi Osmanlı Şehirleri ve Kefalet Sistemi Örneği. İçinde S. Erşahin & Z. Erşahin (Ed.), *Kent ve Maneviyat*. İdealkent.
- Dolu, A., & Karaosman, M. T. (2023). 18. Yüzyıl İstanbul'unda Mahallelilik Bağlamında Müslim-Gayrimüslim İlişkileri. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 6(1), 83-110. <https://doi.org/10.52637/kiid.1274917>
- Güneş, M. (2009). *Osmanlı Devleti'nde Muhtarlık Teşkilatının Kuruluşu ve Gelişimi (1829-1864)* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Güneş, M. (2014a). *Osmanlı Döneminde Muhtarlık ve İhtiyar Meclisi (1829-1871)*. Kitabevi.
- Güneş, M. (2014b). Osmanlı Köy ve Mahalle İdarelerinde Yeni Bir Dönem: İhtiyar Meclislerinin Teşekkülü. *History Studies*, 6(3), 163-177.
- Güneş, M. (2015). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Şehir ve Köy İdaresi. *Türkiye Günlüğü*, 121, 107-117.
- Karagedikli, G. (2018). Overlapping Boundaries in the City: Mahalle and Kahal in the Early Modern Ottoman Urban Context. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 61, 650-692.
- Kaya, Ö. E. (2023). Bir İstanbul Mahallesinin Sosyomekânsal Analizi: 19. Yüzyılda Molla Aşki Mahallesi. İçinde Y. Uğur (Ed.), *Dijital Beşerî Bilimler ve Osmanlı Çalışmaları* (ss. 207-241). Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Uğur, Y. (2014). *The Historical Interaction of the City with Its Mahalles: Ottoman Edirne in the Late Seventeenth and Early Eighteenth Centuries* [Doktora Tezi]. Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.